

ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
โดยการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กันยายน 2554

ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
โดยการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กันยายน 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
โดยการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กันยายน 2554

สมพร คำมูล. (2554). ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญสง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบและศึกษาความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการทดลองฝึกแต่งกาย โดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนอายุระหว่าง 6 – 10 ปีที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ที่มีระดับเชาว์ปัญญา 50 – 70 ที่มีพัฒนาการทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายล่าช้าที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนสุพรรณบุรี ปัญญาคุณ ตำบลทับใต้เหล็ก อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่1 ปีการศึกษา2553 โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยทำการวิจัยเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที รวมทั้งหมด 24 ครั้ง แบบแผนการทดลองคือ A-B-A Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ ชุดกิจกรรมการแต่งกาย 24 กิจกรรมและแบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test สำหรับ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเด็กเรียนได้ อายุ 6-10 ปี ที่มีระดับเชาว์ปัญญา 50 – 70 หลังการใช้ชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกายมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายอยู่ในระดับดีมาก
2. เปรียบเทียบความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย สูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

SELF HELP DRESSING SKILLS OF MENTALLY RETARDED YOUNG CHILDREN
THROUGH SELF HELP DRESSING SKILLS - ACTIVITY PACKAGES

Present in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

September 2011

Somporn Kummoon. (2011). *Self Help Dressing Skills of Mentally Retarded Young Children Through Self Help Dressing Skills – Activity Packages*. Master Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharimwirot University. Advisor Committee: Dr.Patana Chutpong, Asst.Prof. Jiraporn Boonsong.

The purpose of this research was to study self help dressing skills of mild mentally retarded young children before and after acquired through self help dressing skills – activity packages. The sample consisted of 12 students with mild mental retardation IQ 50 - 70, aged 6 - 10 years old, who had limited on dressing skills at Suphanbureepunyanukul School selected by purposive sampling. The experiment was carried by the researcher for 8 weeks, 3 days a week and 40 minutes per day, totally 24 times.

The instruments of this study were The Self Help Dressing Skills – Activity Packages and The Self Help Dressing Skills Checklist. The study was The A – B - A Design. The data was analyzed by t – test for dependent samples.

The results were as follows :

1. Self help dressing skill level of mild mentally retarded young children after using self help dressing skill activity packages changed from need approved to very good level.
2. Self help dressing skill level of mild mentally retarded young children after using self help dressing skill activity packages were significantly higher than before at .01 level.

ปริญญาบัตร

เรื่อง

ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

โดยการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ของ

สมพร คำมูล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

..... ประธาน

(อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์)

(ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

(อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาจาก อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิราภรณ์ บุญส่ง กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ให้คำปรึกษาแนะนำด้าน สถิติ ท่านทั้งสองได้ เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอนอย่างดียิ่ง ขอกราบ ขอบพระคุณศาสตราจารย์ ศรียา นิยมธรรมและ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนต์พงษ์ กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบ พระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมเกตุ อุทธโยธา อาจารย์ประจำภาควิชา การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ อาจารย์ขวัญใจ สันติกุล นักวิชาการการศึกษาพิเศษ ชำ นาญการ สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ จังหวัดเชียงใหม่ อาจารย์อััจฉิมา ศิริพิบุรย์ผล นักจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติการ สถาบันราชานุกูล อาจารย์ประพิมพ์พงษ์ วัฒนะรัตน์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อาจารย์วรภรณ์ เมฆขาว ครู คศ. 2 ชำนาญการ โรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล จังหวัดสุพรรณบุรี อาจารย์ นาดศจี สงค์อินทร์ ครู คศ. 2 ชำนาญการ พิเศษ โรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี จังหวัด สุพรรณบุรี ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัยให้มี คุณภาพในการทดลองและเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารและครูทุกท่านในระดับอนุบาลของโรงเรียน สุพรรณบุรี ปัญญานุกูล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยในการรวบรวมข้อมูลอย่างเต็มที่ที่ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ กรุณาอบรม สั่งสอนประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ ประสบการณ์อันมีคุณค่าและคำแนะนำต่างๆ และขอขอบพระคุณ พี่ เพื่อนนิสิต ปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ทุกท่านที่ เป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จได้ ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ ของบิดา มารดา ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

สมพร คำมูล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	2
ความสำคัญของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
กรอบแนวคิดของการวิจัย	4
สมมุติฐานในการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	6
ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	6
ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา	7
ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	11
หลักการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	12
เทคนิควิธีการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา	14
การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	15
หลักในการเสริมแรงสำหรับกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	16
เอกสารเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้อิงเด็กปฐมวัย	17
ความหมายของการเรียนรู้	17
การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	18
ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจท์	21
ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบรูเนอร์	23
ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของไวทสกอสกี	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเอง	24
ความหมายของการช่วยเหลือตนเอง	24
คุณค่าและประโยชน์ของการช่วยเหลือตนเอง	26
วิธีการฝึกการช่วยเหลือตนเอง	26
ความหมายของการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ขั้นตอนการแต่งกาย	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเอง	28
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์งาน	29
ความหมายของการวิเคราะห์งาน	29
วิธีการวิเคราะห์งาน	29
ประโยชน์ของการวิเคราะห์งาน	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์งาน	31
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว	32
ความหมายของการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design).....	32
ลักษณะของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว	32
วิธีดำเนินการวิจัยแบบ A – B – A	36
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม	36
ความหมายของชุดกิจกรรม	36
ประเภทของชุดกิจกรรม	38
จิตวิทยาที่นำมาใช้ในชุดกิจกรรม	39
โครงสร้างของชุดกิจกรรม	39
ประโยชน์ของชุดกิจกรรม	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	45
ขั้นตอนการสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือ	45
แบบแผนการทดลอง	47
วิธีดำเนินการวิจัย	48
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	51
สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
5 สรุปอภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	57
ความมุ่งหมายของการวิจัย	57
สมมุติฐานในการวิจัย	57
ขอบเขตการวิจัย	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	58
แบบแผนการทดลอง	60
การดำเนินการวิจัย	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	61
สรุปผลการวิจัย	61
อภิปรายผลการวิจัย	61
ข้อสังเกตที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้	63
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	68
ภาคผนวก ก	69
ภาคผนวก ข	75
ภาคผนวก ค	82
ภาคผนวก ง	86
ประวัติย่อผู้วิจัย	90

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวอย่างทักษะการช่วยเหลือตนเองในช่วงอายุต่างๆ	25
2 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายจำแนกเป็นรายบุคคล	52
3 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายการสวมเสื้อผ่าหน้ามีกระดุมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายจำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม	53
4 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายการสวมกางเกง / กระโปรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายจำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม	54
5 เปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย	56

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....

4

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โดยธรรมชาติบุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องชาติกำเนิดของแต่ละบุคคล ฐานะ ความเป็นอยู่ รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ แต่ความแตกต่างที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา ด้านการศึกษาของมนุษย์ คือเรื่องของสติปัญญาและความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ความแตกต่างของระดับสติปัญญาในแต่ละบุคคลนี้เอง เป็นปัญหาที่ต้องหาทางแก้ไข ทั้งในด้านของ วิธีการ และรูปแบบของการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและ สามารถที่จะพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะวัยเด็กเป็นช่วงวัยที่สามารถให้การศึกษาและเกิดการพัฒนามากที่สุด บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องให้ความสนใจในด้านการวางแผนพัฒนา ด้าน การศึกษาเพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสม และให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่าง แท้จริง การช่วยเหลือเด็ก ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในทุก ๆ ด้านควรกระทำทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความบกพร่อง ทางสติปัญญา เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปกติมากที่สุด ซึ่งวิธีการนี้เรียกว่า การส่งเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการให้ ใกล้เคียงกับเด็กปกติมากที่สุด และเร็วที่สุดตามศักยภาพของเด็กที่มีอยู่ โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะ ดูแลตนเองในเรื่องการทํากิจวัตรประจำวันซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันและเกิดพัฒนาการในด้านอื่น ๆ เนื่องจากเด็ก ทุกคนมีช่วงพัฒนาการช้าหรือเร็วต่างกัน ในช่วงแรกของชีวิตเป็นเวลาที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ที่จะดูแล ตนเอง ช่วงเวลานี้เด็กจะต่อสู้ดิ้นรนเพื่ออิสรภาพเด็กต้องการช่วยตนเอง เด็กต้องทำงานหนักตาม ความสามารถที่มีอยู่ในแต่ละคน เพื่อพยายามที่จะเรียนรู้วิธีช่วยเหลือตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ การเรียนรู้ (สมเกตต์ อุทโยธา. 2539: 1)

สำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญานั้น การช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่เด็กที่ มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะต้องเรียนรู้และจัดกระทำด้วยตนเองเพื่อไม่เป็นภาระของผู้อื่น เพราะในชีวิตประจำวันมนุษย์เรา ต้องสวมใส่เสื้อผ้าเพื่อความสุภาพเรียบร้อย ดังนั้นการที่จะเรียนรู้ฝึกฝนในด้านการแต่งกายจึงเป็น สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

จากการศึกษาลักษณะการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กกลุ่มนี้จะมี ข้อจำกัดในการเรียนรู้ที่ช้ากว่าบุคคลปกติ มีข้อจำกัดในการจำ เสียสมาธิง่าย มีปัญหาในการเรียนรู้ นามธรรม รวมถึงการถ่ายโยงความรู้ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 45) ในเด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญาในระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญาที่ระดับ 50-70 มีลักษณะที่เป็นปัญหาหลายอย่าง อาทิ เช่น ขาดความมั่นใจในตนเอง ต้องการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มี

ปัญหาด้านความจำ สั้นง่าย พุดไม่ชัด มักมีปัญหาด้านสุขภาพ มีปัญหาในการถ่ายโยงความรู้ได้ เช่น ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยข้อจำกัดต่างๆ อันส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการฝึกทักษะที่จำเป็นต่างๆ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ จึงจำเป็นที่ครูหรือผู้ฝึกต้องใช้วิธีสอนให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้บุคคลเหล่านี้เรียนรู้ได้ง่ายและเร็วขึ้น รวมถึงเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ควรครอบคลุมถึงทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 42-45) ซึ่งทักษะการช่วยเหลือตนเอง ด้านการแต่งกายจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาซึ่งควรได้รับการฝึกเพื่อให้เกิดทักษะ สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันด้วยตนเองได้ตามลำพัง

ในการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเอง ด้านการแต่งกายสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถการช่วยเหลือตนเอง ด้านการแต่งกาย โดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนการแต่งกาย ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเอง ในการแต่งกายด้วยตนเอง สามารถดำรง ชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข และมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ ตามศักยภาพของตนเอง โดยไม่เป็นภาระต่อบุคคลอื่น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษานี้จะเป็นแนวทางในการสอนและพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของครูผู้สอน หรือบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาความสามารถของเด็กในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนอายุระหว่าง 6 – 10 ปี ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญาคุณ จังหวัดสุพรรณบุรี

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับ เรียนได้ มีระดับเชาว์ปัญญา 50 – 70 อายุระหว่าง 6 – 10 ปี ที่มีปัญหาในด้านทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล ตำบลทับใต้เหล็ก อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว มีระดับเชาว์ปัญญาอยู่ในระดับ 50 – 70 และขาดความสามารถในการแต่งกาย

2. การช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย หมายถึง ความสามารถในการดูแลตนเองในเรื่อง การสวมเสื้อ การติดกระดุมเสื้อ การปลดกระดุมเสื้อ การใส่กางเกง การรูดซิป การใส่กระโปรง และการรูดซิปกระโปรง โดยไม่ต้องมีการช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น

3. ชุดกิจกรรมการแต่งกาย หมายถึง ชุดการสอนที่จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนา ความสามารถด้านการแต่งกายของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ภายในชุดกิจกรรมการสอนแบ่งเป็น 3 ชุด การพัฒนาได้แก่ ชุดพัฒนาการสวมเสื้อ ชุดพัฒนาการสวมกางเกง และชุดพัฒนาการสวมกระโปรง ซึ่งประกอบไปด้วย

3.1 คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม

3.2 แผนการจัดกิจกรรม

3.3 เสื้อ กางเกง และกระโปรง ที่มีขนาดเท่ากับตัวของเด็ก

3.4 เกมการศึกษา การเรียงลำดับขั้นตอนการสวมเสื้อ การสวมกางเกง และการสวมกระโปรง

3.5 ชุดของเล่นการติดกระดุม การรูดซิป และการติดตะขอแบบมอนเตสซอรี

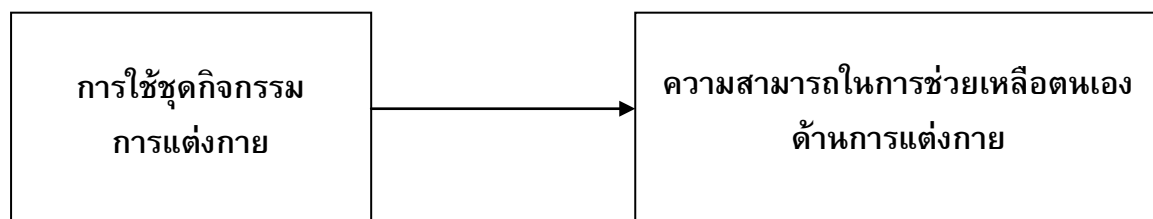
4. การใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย หมายถึง การนำชุดกิจกรรมการแต่งกายไปพัฒนาความสามารถด้านการแต่งกายให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีปัญหาด้านการแต่งกายด้วยตนเอง โดยมีวิธีการและขั้นตอนคือ

4.1 คัดเลือกเด็กที่มีปัญหาด้านการแต่งกาย โดยใช้แบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

4.2 นำแผนการจัดกิจกรรม และสื่อการสอนในชุดกิจกรรมไปใช้กับเด็กตามแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้

4.3 ทำการประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ เมื่อได้ใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายมีความสามารถด้านการแต่งกายเพิ่มขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย โดยนำเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.2 ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.3 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.4 หลักการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.5 เทคนิควิธีการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.6 การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 1.7 หลักในการเสริมแรงสำหรับกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เอกสารเกี่ยวข้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของการเรียนรู้
 - 2.2 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจท์
 - 2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบรูเนอร์
 - 2.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของไวทสกี้
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.1 ความหมายของการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.2 คุณค่าและประโยชน์ของการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.3 วิธีการฝึกการช่วยเหลือตนเอง
 - 3.4 ความหมายของการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย
 - 3.5 ขั้นตอนการแต่งกาย
 - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเอง
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์งาน
 - 4.1 ความหมายของการวิเคราะห์งาน
 - 4.2 วิธีการวิเคราะห์งาน
 - 4.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์งาน
 - 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์งาน
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว
 - 5.1 ความหมายของการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design)
 - 5.2 วิธีดำเนินการวิจัยแบบ A – B – A

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม
 - 6.1 ความหมายของชุดกิจกรรม
 - 6.2 ประเภทของชุดกิจกรรม
 - 6.3 จิตวิทยาที่นำมาใช้ในชุดกิจกรรม
 - 6.4 โครงสร้างของชุดกิจกรรม
 - 6.5 ประโยชน์ของชุดกิจกรรม
 - 6.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ความบกพร่องทางสติปัญญานั้น ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้ ความหมายในทางการแพทย์ องค์การอนามัยโลก ได้นิยามความบกพร่องทางสติปัญญาตามการจัดประเภทของ บัญชีจำแนกโรคระหว่างประเทศ (International Classification of Disease – ICD) ว่าความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึงภาวะที่สมองหยุดพัฒนาการหรือพัฒนาการไม่สมบูรณ์ทำให้เด็กมีความบกพร่องของทักษะต่างๆ ในระยะพัฒนาการ จึงส่งผลกระทบต่อระดับเชาวน์ปัญญาทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถด้านสติปัญญา ภาษา การเคลื่อนไหว และทักษะทางสังคม ทั้งมีความบกพร่องในเรื่องการปรับตัวและอาจจะมีหรือไม่มีคามผิดปกติทางกายหรือทางจิตร่วมด้วย (ศรียา นิยมธรรม. 2542: 221-223)

ความหมายของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา ตามคำนิยามของ สมาคมอเมริกาว่าด้วยความผิดปกติทางสติปัญญา (American Association on Mental Retardation – AAMR) ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าปกติ ปรากฏร่วมกับมีข้อจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า คือ ทักษะการสื่อความหมาย การดูแลตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวันการใช้เวลาว่าง และการทำงาน ลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปีจะเห็นได้ว่าเกณฑ์ของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา AAMR คือ

1. ระดับความสามารถทางสติปัญญา ต่ำกว่า 70 - 75
2. ลักษณะของความจำกัดในทักษะการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า

ดังต่อไปนี้

- 2.1 การสื่อความหมาย (Communication)
- 2.2 การดูแลตนเอง (Self Care)
- 2.3 การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living)
- 2.4 ทักษะทางสังคม (Social Skills)
- 2.5 การใช้บริการสาธารณะ (Community Use)
- 2.6 การควบคุมตนเอง (Self Direction)

2.7 สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety)

2.8 การเรียนรู้ทางวิชาการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (Functional Academics)

2.9 การใช้เวลาว่าง (Leisure)

2.10 การทำงาน (Work)

3. ลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาต้องปรากฏก่อนอายุ 18 ปี (พัชรวิวัลย์ เกตุแก่นจันทร์. 2542: 1 – 2)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า ความบกพร่องทางสติปัญญาหมายถึง ภาวะที่มีความจำกัดในทักษะการดำรงชีวิตมีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย ตั้งแต่ระดับความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2 ขึ้นไป โดยร่วมกับมีความจำกัดของทักษะในการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะ จาก 10 ทักษะ และพบการเกิดภาวะบกพร่องทางสติปัญญาก่อนอายุครบ 18 ปี ซึ่งภาวะบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความสามารถ การทำงาน หรือ การดำรงชีวิต และสภาพแวดล้อม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2539)

ผดุง อารยะวิญญู ได้กล่าวถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึงบุคคลที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าคนปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้วปรากฏว่ามีสติปัญญาต่ำกว่าบุคคลปกติทั่วไป เมื่อสังเกตจากพฤติกรรมจะพบว่าบุคคลประเภทนี้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบุคคลปกติทั่วไปในวัยเดียว(ผดุง อารยะวิญญู 2542: 39)

จากความหมายที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ภาวะที่มีพัฒนาการของสมองจำกัดและมีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ปรากฏร่วมกับมีความจำกัดทางด้านทักษะด้านการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่าซึ่งส่งผลให้เกิดความล่าช้า ในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ตามมา คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ ภาษา ทั้งนี้ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา ต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

1.2 ระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา

สมาคมอเมริกาว่าด้วยความผิดปกติทางสติปัญญา (American Association on Mental Retardation- AAMR) แบ่งระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตามความหมายใหม่ที่บัญญัติขึ้น โดยแบ่งระดับความรุนแรงตามลักษณะของความต้องการการช่วยเหลือ และรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ โดยพิจารณาจากความต้องการเกี่ยวกับการบริการช่วยเหลือ โดยพิจารณาจากความต้องการเกี่ยวกับการบริการช่วยเหลือของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ประเมิน แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ต้องการความช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent)
2. ต้องการความช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (Limited)
3. ต้องการความช่วยเหลือติดต่อกันตลอดไป (Extensive)
4. ต้องการความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านอย่างทั่วถึงและต้องการมากที่สุด (Pervasive)

American Psychiatric Association แบ่งระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา เป็น 4 ระดับ ตามระดับเซวาน์ปัญญา คือ

1. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อย (Mild Mental Retardation) มีระดับเซวาน์ปัญญา 50–55 ถึง 70
2. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลาง (Moderate Mental Retardation) มีระดับเซวาน์ปัญญา 35–40 ถึง 50–55
3. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง (Severe Mental Retardation) มีระดับเซวาน์ปัญญาต่ำกว่า 20–25 ถึง 35-40
4. ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงมาก (Profound Mental Retardation) มีระดับเซวาน์ปัญญาต่ำกว่า 20–25

ความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา นอกจากสังเกตที่ระดับเซวาน์ปัญญาแล้วยังสามารถสังเกตที่รูปแบบของการให้ความช่วยเหลือได้อีกด้วย ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของการปรับตัว และความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (พัชรีวัลย์ เกตุแก่นจันทร์. 2540: 3 – 4)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งระดับภาวะของความบกพร่องทางสติปัญญาในระบบการศึกษาความต้องการพิเศษ ความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยได้แบ่งระดับภาวะของความบกพร่องทางสติปัญญาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้
เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ (The Educable Mentally Retarded Child - EMR) ระดับสติปัญญา 50 – 70 หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อย มีพัฒนาการด้านการฟัง การพูด และการเขียนล่าช้า มีความสามารถในการทำงานเชิงปฏิบัติมากกว่าด้านวิชาการ สามารถจะเรียนร่วมชั้นปกติ ถ้ามีรูปแบบการช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยเฉพาะเด็กในกลุ่มอาการดาวน
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้
เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้ (The Trainable Mentally Retarded Child - TMR) ระดับสติปัญญา 35 – 49 หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลางถึงระดับรุนแรง มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จำกัดอยู่เฉพาะทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการฟัง พูด เขียน และนับจำนวนเท่านั้นจำเป็นต้องเรียนในชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ หรือโรงเรียนศึกษาพิเศษ
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง และรุนแรงมาก
เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง และรุนแรงมาก (The Severely and Profoundly Retarded Child - SPR) ระดับสติปัญญาต่ำกว่า 35 ลงมา หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรงมาก สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้น้อยมาก หรือไม่ได้เลย ต้องอยู่ในความดูแลของบุคลากรทางการแพทย์ ต้องมีคนคอยดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในสถาบันเฉพาะเท่านั้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2539: 3)

จากที่กล่าวมานั้น สามารถแบ่งระดับความรุนแรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยแบ่งตามระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญา และแบ่งตามระดับความต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ระดับความรุนแรง ความบกพร่องทางร่างกาย และความผิดปกติทางพฤติกรรมที่แสดงออก จะทำให้สามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้ ระดับสติปัญญา ซึ่งสามารถที่จะมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จำกัด ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดูแลตนเอง และสามารถที่จะฝึกหัดเกี่ยวกับการทำงานได้

นอกจากการแบ่งระดับสติปัญญาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาดังที่กล่าวมาแล้วนั้นการแบ่งระดับสติปัญญายังสามารถแบ่งตามสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือได้อีก ในทางการศึกษาได้แบ่งระดับเพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ไว้ 3 ระดับ คือ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542: 42 –45)

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนหนังสือได้
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับสติปัญญาต่ำมาก

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนหนังสือได้ มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 50-70 มีความบกพร่องทาง สติปัญญาไม่มากนัก มีพัฒนาการล่าช้า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และมีลักษณะทั่วไปที่สังเกตได้คือ

1.1 ลักษณะทางบุคลิกภาพ มักจะขาดความมั่นใจในตนเอง ต้องการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

1.2 ลักษณะการเรียนรู้ มีลักษณะดังนี้

1.2.1 มีความสนใจเรียนในระยะสั้น

1.2.2 เสียสมาธิง่าย มักจะหันเหความสนใจไปจากบทเรียนเสมอ

1.2.3 มีปัญหาในการหาความสัมพันธ์ (ความเหมือน) และการจำแนกความแตกต่าง เช่น ไม่สามารถบอกความเหมือนและความแตกต่างกันของรูปทรงเรขาคณิตได้

1.2.4 มีปัญหาในด้านความจำ ลืมง่าย

1.2.5 มีปัญหาในการถ่ายโยงความรู้ได้ เช่น ไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2.6 มีปัญหาในการเรียนสิ่งที่เป็นนามธรรม

1.3 ภาษาและการพูด เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีปัญหาในการพูดและภาษา เช่น พูดไม่ชัด รู้คำศัพท์จำนวนจำกัด เขียนประโยคไม่ถูกต้อง เป็นต้น เนื่องจากมีข้อจำกัดทางภาษาร่างกายและสุขภาพ

1.4 ร่างกายและสุขภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีพัฒนาการทางร่างกายช้ากว่าเด็กปกติทำให้ส่วนสูงและน้ำหนักโดยเฉลี่ยต่ำกว่าเด็กปกติ และมักมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ

1.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำแทบทุกวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจการเรียนรู้คณิตศาสตร์ทั้งในด้านการบวก การลบ การคูณ การหาร และโจทย์ปัญหา

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้ มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 35 -49 โดยประมาณ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาขั้นปานกลาง มีลักษณะส่วนมากคล้ายคลึงกับเด็กปัญญาอ่อนที่เรียนหนังสือได้ แตกต่างกันที่ความรุนแรง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้มีปัญหาและระดับความรุนแรงมากกว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนหนังสือได้เนื่องจากมีระดับสติปัญญาต่ำกว่าและมีลักษณะที่สังเกตได้คือ(ผดุง อารยะวิญญู 2542: 63-64)

2.1 การเคลื่อนไหว เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้มักจะมีปัญหาในการทำงานของกล้ามเนื้อ ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ตลอดจนมีปัญหาในการทำงานประสานกันระหว่างมือกับสายตา

2.2 การช่วยตนเอง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้จะมีปัญหาในการช่วยตนเองหากไม่ได้รับการฝึกที่เพียงพอ การเรียนจึงมุ่งเน้นการช่วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับประทานอาหาร การขับถ่าย การแต่งตัว

2.3 ภาษาและการพูด เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้ มีปัญหาในการพูด เด็กหลายคนพูดไม่ชัด มีความรู้ทางภาษาจำกัด หากได้รับการฝึกที่เพียงพอสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้

2.4 การเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้ มักประสบความล้มเหลวทางการเรียน มีความสามารถในการเรียนค่อนข้างจำกัด ครูต้องทบทวนบทเรียนอยู่เสมอ

3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับสติปัญญาต่ำมาก มีระดับสติปัญญาต่ำกว่า 35 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับสติปัญญา 20- 34 เป็นกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก และกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่า 20 เป็นกลุ่มที่มีปัญญาต่ำที่สุด ลักษณะทั่วไปที่สังเกตได้คือ

3.1 การเคลื่อนไหว เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับสติปัญญาต่ำมากมีปัญหาในการเคลื่อนไหว ส่วนมากจะเดินไม่ได้

3.2 ความพิการซ้ำซ้อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับสติปัญญาต่ำมากบางคนมีความพิการซ้ำซ้อน เช่นพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากเกณฑ์ปกติ มีความบกพร่องในด้านประสาทการรับรู้ พูดไม่ได้ และสมองเป็นอัมพาต เป็นต้น

4. พฤติกรรมเบี่ยงเบน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับสติปัญญาต่ำมาก มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างเห็นได้ชัดที่พบเห็นบ่อยๆ เช่น ก้าวร้าวซึ่งแสดงออกโดยการทำลายข้าวของ และทำร้ายร่างกายผู้อื่นหรือตนเอง และแสดงพฤติกรรมที่ไร้ความหมาย เช่น โยกตัวไปมาตลอดเวลา หรือโบกมือไปมา เป็นต้น

จากการแบ่งระดับสติปัญญาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตามสภาพปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือทางการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 50 – 70 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 35 – 49 และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับสติปัญญาต่ำมาก ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรจัดให้เหมาะสมกับความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละระดับด้วยเพื่อให้เกิดการพัฒนาสูงสุด

1.3 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เกณฑ์การมองภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา (กุลา ก่อสุวรรณ. 2540: 10; อ้างอิงจาก พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2537)

1. มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย คือมีระดับสติปัญญาต่ำกว่า 70 -75
2. มีความจำกัดในทักษะการปรับตัวอย่างน้อย 2 ด้าน ซึ่งทักษะการปรับตัวมีดังนี้

2.1 การสื่อความหมาย (Communication) หมายถึงความสามารถในการเข้าใจและการแสดงออกเกี่ยวกับข้อมูลที่สื่อสารผ่านพฤติกรรมที่เป็นสัญลักษณ์และไม่เป็นสัญลักษณ์

2.2 การดูแลตนเอง (Self Care) หมายถึงทักษะที่ประกอบด้วยการกิน การแต่งตัว การทำความสะอาดร่างกาย การเข้าห้องน้ำ และสุขอนามัย

2.3 การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living) หมายถึงการปฏิบัติงานตามกิจวัตรประจำวันในบ้าน อาจรวมถึงการทำความสะอาดคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2.4 ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึงพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม เช่น การแสดงความยินดี การให้ความร่วมมือกับผู้อื่น การเล่นอย่างเหมาะสม

2.5 การใช้บริการสาธารณะ (Community Use) หมายถึงการใช้สาธารณะสมบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งครอบคลุมถึงการเดินทาง การจับจ่ายสินค้า การรับบริการในชุมชน เช่น โรงเรียน ห้องสมุด โรงภาพยนตร์

2.6 การควบคุมตนเอง (Self Direction) หมายถึงการสร้างทางเลือกสำหรับตัวเองในการปฏิบัติตัวต่างๆ เช่น การเรียนรู้ การปฏิบัติตัวตามตารางที่กำหนดไว้ การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

2.7 สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety) หมายถึงการดำรงชีวิตของตนเองให้เป็นสุข ควบคุมการบริโภคอย่างเหมาะสม บอกรักษาเจ็บป่วย รักษาและป้องกันตัวเองจากโรคภัย

2.8 การเรียนรู้ทางวิชาการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (Functional Academics) หมายถึงความสามารถในการรับรู้ทางสติปัญญา และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เช่น การเขียน การอ่าน การคำนวณพื้นฐาน เป็นต้น ในการเรียนไม่ได้เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่อยู่ที่การรับรู้และการนำทักษะทางวิชาการไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.9 การใช้เวลาว่าง (Leisure) หมายถึงความสนใจในด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่าง ซึ่งสะท้อนถึงความพอใจส่วนบุคคล เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่คนทั่วไปกระทำอย่างเหมาะสมกับวัย

2.10 การทำงาน (Work) อาจเป็นงานที่ทำเต็มเวลาหรือบางเวลา หรือเป็นอาสาสมัครทำงานในชุมชนนั้นๆ ทักษะที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประสิทธิภาพในการทำงาน การตรงต่อเวลา การยอมรับคำวิจารณ์

3. ภาวะที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องปรากฏก่อนอายุ 18 ปี

จากลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ เฉลี่ย มีข้อจำกัดในทักษะการปรับตัวการใช้ชีวิตประจำวันและภาวะที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องปรากฏก่อนอายุ 18 ปี

1.4 หลักการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

หลักการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำเป็นต้องมีวิธีฝึกที่แตกต่างไปจากการสอนปกติ เพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กเหล่านี้ ซึ่งมีหลักการฝึกดังนี้

1. ครูต้องคำนึงถึงความพร้อมในการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพราะเด็กมีความพร้อมช้ากว่าปกติก่อนทำการฝึก สิ่งใดครูจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนนานๆ เมื่อเด็กมีความพร้อมแล้วครูจึงทำการฝึกในวิชานั้นๆ

2. ฝึกตามความสามารถ และความต้องการของเด็กแต่ละคนโดยจัดสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของเด็กนั้น

3. ฝึกตามระดับสติปัญญาเพราะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเด็กทั่วไปที่มีอายุเท่ากัน

4. ยอมรับความสามารถ และพยายามส่งเสริมความสามารถของเด็ก อย่าตามใจหรือคอยช่วยเหลือมากเกินไป หรือลงโทษทั้งทางกายและวาจามากเกินไป

5. พยายามฝึกให้เด็กช่วยตัวเองให้มากที่สุดจะเป็นการช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กรู้สึกภูมิใจในคุณค่าของตนเองและแบ่งเบาภาระจากผู้เลี้ยงดู

6. ฝึกตามหลักการวิเคราะห์งาน (Task Analysis) โดยการแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อยๆ หลายๆ ชั้นเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้เด็กสับสนให้เด็กประสบความสำเร็จในงานซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็ก

7. ใช้หลักการแบบ 3 R's คือ

7.1 Repetition คือ การฝึกซ้ำและใช้เวลาฝึกมากกว่าเด็กปกติใช้วิธีหลายๆ วิธีในเนื้อหาเดิม

7.2 Relaxation คือ การฝึกแบบไม่ตึงเครียด ไม่ฝึกเนื้อหาวิชาเดียวนานเกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมวิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรี เล่นกีฬาหรือให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง

7.3 Routine คือ การฝึกให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน

8. ฝึกโดยการแบ่งหมู่ตามตารางฝึก สามารถทำได้ดีในกรณีที่เด็กมีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกัน

9. เมื่อเด็กฝึกทำกิจกรรมต่างๆ ต้องพยายามแทรกการฝึกทักษะหลายๆ ด้านบูรณาการเข้าด้วยกัน

10. ต้องช่วยให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กทุกคนจะเรียนได้ดีถ้าเขามีความรู้สึกระบายความสำเร็จ

11. ฝึกทีละขั้นจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว หรือจากง่ายไปหายาก เพื่อไม่ให้สับสน งานบางอย่างที่เด็กปกติในวัยเดียวกันเห็นว่าง่าย แต่เด็กเหล่านี้อาจสับสนไม่เข้าใจ

12. ฝึกโดยลงมือปฏิบัติจริง

13. ฝึกสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็ก และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งเด็กเข้าใจได้ง่าย ครูต้องพยายามอธิบายโดยใช้คำง่ายๆ และยกตัวอย่างประกอบ

14. ต้องพยายามจัดการฝึกให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีประสบการณ์ๆ เพื่อฝึกให้เด็กคิด

15. ฝึกโดยใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ประกอบทุกครั้ง ต้องใช้เวลาเด็กมากพอสมควรในการเปลี่ยนกิจกรรมอย่างหนึ่งไปสู่อีกอย่างหนึ่ง

16. การฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องอาศัยแรงจูงใจและการเสริมแรง

17. มีการประเมินผลความก้าวหน้าของเด็กในทุกด้าน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับเปลี่ยนวิธีการฝึกใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

18. ครูต้องเชื่อว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถและศักยภาพในตนเอง สามารถพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่สามารรถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีประสิทธิภาพได้ทุกคน

19. การฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นอกจากการฝึกด้านวิชาการแล้ว ต้องคำนึงถึงการส่งเสริมพฤติกรรมปรับตัว ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ ภาษา และพัฒนาบุคลิกภาพไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

20. การฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต้องพยายามให้เด็กลดการพึ่งพาบุคคลอื่นลง (Step to Independence) ฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและแสวงหาการจ้างงานในอนาคต (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2542: 15 -16)

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า หลักในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาคือการแบ่งเนื้อหาให้แยกย่อย สอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหานามธรรม ใช้การฝึกซ้ำ ย้ำ ทวนเพื่อให้เกิดทักษะ และสิ่งสำคัญผู้สอนควรมีความเชื่ออยู่เสมอว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นสามารถพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

1.5 เทคนิควิธีการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) เป็นการจำแนกเนื้อหาที่สอนเป็นขั้นตอนย่อยๆ หลายขั้นตอน และจัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก และมีการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละขั้นตอนอย่างครบถ้วน

2. การกระตุ้นให้เด็กทำตาม (Prompting) หมายถึง การกระตุ้นเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในขณะที่ทำกิจกรรม เพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อการเรียนรู้เกิดขึ้น อาจลดการกระตุ้นลงเมื่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กคงที่แล้ว จึงหยุดการกระตุ้น การกระตุ้นอาจทำได้หลายทางเช่น การกระตุ้นทางกาย ทางวาจา การเน้น และการเลียนแบบ

2.1 การกระตุ้นทางกาย (Physical Prompts) เป็นการช่วยเหลือเด็กในการเคลื่อนไหว เช่น เด็กเอื้อมมือหยิบของไม่ถึง ครูช่วยอุ้มเด็กขึ้น ครูจับมือเด็กลากเส้นในครั้งแรกๆ เป็นต้น

2.2 การกระตุ้นทางวาจา (Verbal prompts) เป็นการกระตุ้นเด็กโดยการใช้เสียง เช่น ในการเรียนเรื่องสี ครูสอนสีไปแล้ว 3 สี คือ สีน้ำเงิน แดง เหลือง เด็กตอบสีเหลืองไม่ค่อยได้ ครูจะถามว่า “นี่สีอะไร” เมื่อเด็กไม่ตอบ ครูบอกว่า “สีเหลือง” ด้วยเสียงดังช้าๆ ครูถามเช่นนี้หลายๆ ครั้ง และตอบหลายๆ ครั้ง ในการตอบครั้งต่อๆ มาลดความดังของเสียงทีละน้อย จนไม่มีเสียงในที่สุด

2.3 การเน้น (Highlighting) เป็นการเน้นด้วยเสียงหรือด้วยเส้นก็ได้ การแทนด้วยเสียง ได้แก่ การเปล่งเสียงคำตอบต่างๆ เป็นต้น การเน้นด้วยเสียง เช่น ชีตเส้นสีขาวรอบเครื่องมือที่เป็นอันตราย แล้วอธิบายให้เด็กเข้าใจจนกระทั่งเด็กเข้าใจดีแล้วจึงลบเส้นออก เป็นต้น

2.4 การเลียนแบบ (Modeling) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชอบเลียนแบบครูและผู้ที่ตนชอบ ครูจึงควรเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้าน

2.5 การจัดสภาพแวดล้อม (Classroom environment) การจัดสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความหมาย เพื่อให้ครูกับเด็กสื่อสารกันได้ดี เช่น จัดโต๊ะเป็นรูปวงกลม จัดห้องให้มีขนาดเล็ก จัดอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นต้น (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 55 – 56)

จากที่กล่าวมาเทคนิคการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือเริ่มต้นจากการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแบ่งเนื้อหาเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลาย ขั้นตอนและจัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ประกอบกับการให้แรงเสริม การกระตุ้นทั้งทางกายและ วาจาเป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในการเรียนได้ดี

1.6 การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. ความหมายของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง กระบวนการพัฒนาระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นกระบวนการระยะยาว มีหลายขั้นตอน และต้องพัฒนาตั้งแต่ระยะแรกเกิดหรือ อ่อนที่พบว่า เด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้เด็กได้พัฒนาไปตามขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติมากที่สุด (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. 2538: 37)

2. เป้าหมายของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป้าหมายของการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในวัยก่อนเรียนขึ้นอยู่กับระดับของความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งมี 2 รูปแบบคือ รูปแบบแรก สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับปานกลาง และรูปแบบสองสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงมาก โดยเน้นหลักการในการพัฒนาเด็ก ในด้านสำคัญต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างช้าๆ ให้สามารถทำงานตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการทำงานที่ตั้งไว้ในด้านการดำรงชีวิตประจำวันได้ แต่ในสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อยหรือเด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง จะเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียน ทางวิชาการในชั้นเรียนต่อไปด้วย เป้าหมายหลักของการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความต้องการพิเศษ ที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี คือ

2.1 อย่างน้อยที่สุดหรือถ้าเป็นไปได้ จะต้องแก้ไขความบกพร่องและพัฒนาการที่ล่าช้าทางด้านสติปัญญาในรูปแบบการเรียนในชั้นเรียน

2.2 การสนับสนุนครอบครัว ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้านความพยายามให้ประสบผลสำเร็จในด้านสติปัญญาของเด็ก อาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคมของเด็ก (Hickson, Blackman; & Reis. 1995: 223)

3. ประสิทธิภาพในการจัดโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ประสิทธิภาพในการจัดโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและเกณฑ์การวัดการทำงานในการเรียนรู้ การคิดของเด็กที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดโปรแกรมที่มีนัยสำคัญ เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการรู้การคิด ให้สามารถนำไปใช้ในการเรียนในชั้นเรียนต่อไปได้ ตลอดจนนำไปปรับปรุงแบบแผนชีวิตให้มีรูปแบบที่แน่นอน โดยเรียนรู้ได้จากในโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่กำหนด ออกแบบและสร้างไว้

จากการที่ให้ได้ก็ทำงานตามโปรแกรมการช่วยเหลือระยะแรกเร็ว มออย่างเต็มรูปแบบ จะพบว่าระดับสติปัญญาสามารถทำนายความสำเร็จของเด็กทางการเรียนตามแบบแผนของโรงเรียน ได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยเปรียบเทียบระหว่างการวัดค่าของระดับสติปัญญากับความสำเร็จทาง วิชาการ ถึงแม้ว่าจะไม่มีการพัฒนาแบบเต็มรูปแบบทางด้านพฤติกรรมในชั้นเรียนของเด็ก ก แต่เป็น การพัฒนาทางด้านทักษะการรู้การคิดโดยทั่วไป ตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อมที่มีโอกาสในการเรียนรู้สูงสุด ของเด็กและสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายในการประกอบอาชีพขั้นสูงต่อไปการค้นพบและการ ช่วยเหลือเด็กตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจากโรงเรียน จะช่วยให้เด็กได้รับการแก้ไข ปรับปรุงโครงสร้าง รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ หรือการเรียนรู้ที่ยังไม่ดีพอ โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องจัดโปรแกรมการฝึกเด็กให้ เต็มรูปแบบ ครอบคลุมทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสุขภาพอนามัย โดยครอบครัวต้องให้การ สนับสนุนตลอดเวลา และสังคมจะต้องช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการ จัดหาอาชีพให้ เหมาะสมแก่เด็กตามข้อจำกัดที่เขามีอยู่

1.7 หลักในการเสริมแรงสำหรับกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การเสริมแรงเป็นเรื่องของการวางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเป้าหมาย ตามที่ บี. เอฟ. สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ได้พัฒนารูปแบบพฤติกรรมมนุษย์ให้รู้ เงื่อนไขการกระทำ (Operant Behaviors) โดยครั้งแรก สกินเนอร์อธิบายความแตกต่างระหว่างพฤติกรรม การกระทำและการ ตอบสนอง พฤติกรรมการกระทำเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการปรุงแต่งและควบคุมพฤติกรรมตอบสนอง เป็นผลกระทบจากสิ่งเร้าสกินเนอร์เน้นว่าการเปรียบเทียบพฤติกรรมในห้องทดลองของหนูและนกพิราบ ที่ เขาทดลองการกดคัน หมุนวงล้อ หรือการจิกแผ่นป้ายสามารถควบคุมด้วยลำดับขั้นตอน ซึ่งจะ ตามมาด้วยการตอบสนอง จากการศึกษาผู้ที่กล่าวแล้วข้างต้น ทำให้เกิดการนำการศึกษาและ จิตวิทยาเข้ามาประยุกต์กันเป็นหลักการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานจากการวางเงื่อนไขการกระทำ พฤติกรรม ของมนุษย์ เรียกว่า การปรับพฤติกรรมการเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง การที่อัตรา การตอบสนองของ อินทรีย์หรือการแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งของอินทรีย์คงอยู่ (Maintain) หรือ เพิ่มขึ้น (Increase) หรือมีความถี่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการที่อินทรีย์ได้รับผลกระทบที่พึงพอใจหลังจาก แสดงพฤติกรรมนั้นๆ หรือเป็นผลจากความสำเร็จในการหลีกเลี่ยง (Avoidance) หรือหลีกเลี่ยง (Escape) จากสิ่งเร้าที่อินทรีย์ไม่พอใจการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง การที่อินทรีย์แสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเพิ่มขึ้น หรือเกิดบ่อยครั้งขึ้น หรือมีความถี่สูงขึ้น ซึ่ง เป็นผลจากการที่อินทรีย์ได้รับผลที่พึงพอใจ หลังจากแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วและสิ่งอินทรีย์ได้รับ ผลที่ พึงพอใจและแสดงพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นคือ สิ่งเร้าทางบวก (Positive stimulus) หลักของการ เสริมแรง มี 3 ขั้นตอน คือ

1. การเลือกพฤติกรรมที่ครูหรือผู้ฝึกต้องการเสริมแรง
2. การเสนอสิ่งเร้าตามพฤติกรรมที่กำหนดไว้ เช่น คนบางคนชอบรางวัลทางสังคม การยิ้ม ลูกกวาด เวลาอิสระ หรือกิจกรรมอื่นที่สนุกสนาน
3. พฤติกรรมเป้าหมายมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างเป็นความจริง (Rybdak; & Alper. 1996: unpagged)

ประเภทของการเสริมแรงที่เหมาะสมกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่

1. การเสริมแรงทางสังคม เช่น การยิ้ม การพยักหน้า การปรบมือ การโอบกอด การกล่าวคำชม เป็นต้น
2. การเสริมแรงด้วยสิ่งของเช่น ขนม ของเล่น เสื้อผ้า เงิน เป็นต้น (โรงพยาบาลสาขานุกูล. 2544: 1) กฎการให้การเสริมแรง ในการให้การเสริมแรง ผู้ให้หรือครูผู้สอน ควรปฏิบัติตามกฎการให้การเสริมแรง มี 7 ข้อ ดังนี้
 1. การให้ทันที (Immediately)
 2. การให้บ่อยๆ (Frequently)
 3. การแสดงความกระตือรือร้นที่จะให้ (Enthusiasm)
 4. การมองสบตาผู้รับ (Eye Contact)
 5. การให้อธิบายให้เข้าใจถึงพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรง (Describe the behavior)
 6. การกระทำที่ให้ผู้รับรู้สึกอยากรู้อยากเห็น (Anticipation)
 7. ความหลากหลายของตัวเสริมแรง (Variety) (กุลยา ก่อสุวรรณ. 2547: เอกสารประกอบการสอน)

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของการเรียนรู้

ในช่วงอายุของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงหกขวบเป็นช่วงชีวิตที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นช่วงพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ ความนึกคิดและความรู้สึกต่างๆ ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยจึงควรตระหนักถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็ก มุ่งให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในทุกด้านเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายและการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สุรงค์ โคว์ตระกูล (2533: 135) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด หรือจากการฝึกฝน

พัชรี สวนแก้ว (2536: 40) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อตอบสนอง สถานการณ์ที่ได้รับ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ภาวะและความพร้อมซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและความสามารถที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ไพบูลย์ เทวารักษ์ (2540: 10) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเนื่องจากประสบการณ์หรือ การฝึกหัด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นมีลักษณะค่อนข้างถาวร

ออกซุเบล (กุลา ตันติผลาชีวะ. 2545: 19; อ้างอิงจาก Ausubel. 1978) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ถ้าการได้รับประสบการณ์นั้นมีการกระตุ้นและจุดใจที่ดีจะทำให้การรับรู้ข้อมูลหรือประสบการณ์นั้นสร้างความงอกงามให้มีความรู้ ความความเข้าใจมากยิ่งขึ้นและจำได้นาน หากข้อมูลใหม่ที่ได้รับมีความสัมพันธ์และเชื่อมต่อกับข้อมูลเก่าหรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

จากความหมาย การเรียนรู้ สรุปได้ว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดการเรียนรู้ทางด้านบุคลิกภาพ และความพร้อมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและถาวร

2.2 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

นักการศึกษาได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี และคนอื่นๆ (2536: 133 -135) กล่าวถึง การเรียนรู้ของเด็กก่อนประถมศึกษาว่า

1. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กควรสัมพันธ์กับระดับพัฒนาการของเด็กโดยเริ่มต้นจากพัฒนาการขั้นที่เด็กเป็นอยู่ และกระตุ้นส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งไม่ใช่เฉพาะในห้องเรียน เด็กควรเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิต จากการมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันและการสอนอย่างเป็นทางการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กจึงต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ละวิธีการที่เรียนรู้ที่หลากหลาย
4. เด็กปฐมวัยมีการเรียนรู้ที่ผ่านการรับรู้ของประสาทสัมผัสที่สร้างสรรค์ขึ้นเองภายในตัว การให้เด็กได้เล่นสิ่งของจากธรรมชาติและเล่นท่ามกลางธรรมชาติ จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ดี
5. การจัดประสบการณ์ที่ผู้เรียนคุ้นเคย หรือประสบการณ์ที่ใกล้ชิดไปหาประสบการณ์ที่ไกลตัว จะช่วยให้เด็กขยายการเรียนรู้ไปอย่างมีความหมาย
6. การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modelling) เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำของเด็ก การมีตัวแปรที่ดีจึงจำเป็นมาก
7. การเล่นเป็นประสบการณ์หลักที่ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กปฐมวัย จึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เด็กเล่น จัดเวลา สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่น
8. การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองไปตามศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้
9. สื่อเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้จึงควรนำสื่อที่หลากหลายทั้งที่เป็นสื่อธรรมชาติ สื่อที่เป็นวัฒนธรรมพื้นฐาน และสื่อที่ผลิตขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ มาช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก

10. การเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ นำการเรียนรู้และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

พัชรี สวนแก้ว (2536: 46 -48) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. เด็กเรียนรู้ผ่านความต้องการของเด็กเอง การที่บุคคลจะเรียนรู้สิ่งใดได้ดีก็ต่อเมื่อบุคคลมีความต้องการในสิ่งนั้นๆ เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีความต้องการที่แตกต่างกันไปจากบุคคลวัยอื่น จึงมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านความต้องการ ดังนี้

1.1 เด็กต้องการยอมรับและได้รับความสนใจ เนื่องจากธรรมชาติของเด็กมีลักษณะที่เรียกว่า ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การตอบสนองความต้องการของเด็ก การให้ความสนใจตลอดจนการให้คำชมเชยหรือการแสดงปฏิกิริยารักใคร่พอใจ ชื่นชม จะทำให้เด็กมีความมั่นใจ เด็กจะมีความพยายามทำในสิ่งที่ได้รับความยกย่องจากผู้ใหญ่

1.2 เด็กต้องการตอบสนองเพื่อการอยู่รอดของชีวิต นอกจากการดูแลทางด้านจิตใจ ซึ่งได้แก่ การให้ความรัก ความปลอดภัย การปกป้องคุ้มครอง การให้อิสระภาพ การให้คำแนะนำที่ดี และการตัดเตือนในทางที่ถูกที่ควรแล้ว เด็กยังคงต้องการสิ่งที่จำเป็นต่อร่างกาย อันได้แก่ การตอบสนองเมื่อหิว ระบายเมื่อไม่สบาย

1.3 เด็กต้องการแสดงความสามารถ ในขวบปีแรกของชีวิต ถ้าเด็กต้องการที่จะแสดงและทดลอง ความสามารถต่างๆ ของตน ดังนั้น พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูต้องเปิดโอกาสให้เด็ก ได้ทำสิ่งต่างๆ ที่เด็กต้องการและสามารถจะทำได้ ด้วยการพยายามจัดกิจกรรมที่สนับสนุนและท้าทายความสามารถแต่ละอย่าง

1.4 เด็กต้องการเหมือนบุคคลที่เขารัก การที่เด็กทำการบุคคลต่างๆ ในบางครั้งนำไปสู่การเรียนรู้ได้ เช่น การพยายามที่จะจัดโต๊ะอาหารเลียนแบบการทำงานของแม่ การใช้ค้อนตอกตะปูเลียนแบบการทำงานของพ่อ ฯลฯ เป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กได้ทั้งสิ้น

2. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความสนใจที่มีต่อ สิ่งต่างๆ เนื่องจากบุคคลจะเรียนรู้สิ่งใดต่อเมื่อบุคคลมีความสนใจในสิ่งนั้นๆ ซึ่งเด็กปฐมวัยจะมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านความสนใจ ดังนี้

2.1 เด็กมีความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่แวดล้อมตนเอง ซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็กอยู่แล้ว โดยเฉพาะถ้าหากสิ่งของหรือวัตถุใดน่าสนใจ สะดุดตาเร้าความสนใจให้เด็กเข้าไปใกล้และต้องการจะศึกษา

2.2 เด็กมีความสนใจในประสบการณ์หลายๆ อย่างที่จัดให้ เช่น การหาวัสดุเครื่องใช้และของเล่นที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กได้เล่น การหาหนังสือที่มีคุณค่าให้ลูกได้อ่านหรือดูรูปภาพ การพาออกไปเที่ยวในสถานที่ที่น่าสนใจต่าง ๆ เช่น สวนสัตว์ วนอุทยาน อุทยานประวัติศาสตร์พิพิธภัณฑสถานต่างๆ

2.3 เด็กมีความสนใจในคำอธิบายและข้อเสนอแนะ ด้วยเหตุที่เด็กยังมีประสบการณ์น้อย การทำกิจกรรมบางอย่างเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเองเป็นสิ่งที่ดีแต่ในบางครั้งหากเด็กทดลองแล้วหลายครั้งแล้วยังไม่ประสบผลสำเร็จ การแนะนำให้คำอธิบายบ้างจากผู้ใหญ่ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทำสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น

2.4 เด็กมีความสนใจในเกมที่มีรางวัล ซึ่งจะทำให้เด็กมีสมาธิในการตั้งใจเรียนรู้มากขึ้น แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการสนับสนุนให้เด็กไปร่วมเล่นเกมดังกล่าว เพราะอาจจะทำให้เด็กมีนิสัยก้าวร้าว เพราะมุ่งหวังแต่ชัยชนะเพื่อรางวัลก็ได้

3. เด็กเรียนโดยการลงมือปฏิบัติและการเล่น ด้วยเหตุที่เด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงที่กำลังชุกวามไม่อยู่นิ่งเฉย ดังนั้น การที่เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการเล่น ก็เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ ซึ่งแบ่งออกเป็น

3.1 เด็กเรียนรู้จากการกระทำซ้ำๆ หรือเลียนแบบ เช่น การต่อภาพตัดต่อในครั้งแรก เด็กอาจจะทำด้วยความยุ่งยาก และเสียเวลามาก ในการค้นหาชิ้นส่วนที่เหมาะสม แต่ถ้าทำซ้ำๆ กับเด็กจะทำได้รวดเร็วขึ้น และสามารถนำไปสู่การเล่นภาพตัดต่อที่ยากขึ้นได้

3.2 เด็กเรียนรู้จากการสำรวจ สัมผัส ค้นคว้า เปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เช่น การเล่นเกมเล่นต่างๆ เด็กจะเกิดความเข้าใจและสามารถสังเกตเปรียบเทียบได้ด้วยการลงมือเล่นด้วยตนเอง

3.3 เด็กเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การที่เด็กได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอื่นๆ ในภายหน้าโดยเด็กจะทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

4. เด็กเรียนรู้ผ่านสิ่งที่ตนเองได้รับถ้าเป็นประสบการณ์ที่เด็กพึงพอใจเด็กจะหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านั้นและไม่ทำต่อไปอีก

5. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความพร้อมที่จะเรียน ความพร้อมมีความสัมพันธ์กับการฝึกหัด ถ้าเราฝึกหัดเมื่อเด็กพร้อม ย่อมทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กได้ปฏิบัติหรือได้สัมผัสจะช่วยให้เด็กเกิดความพร้อมได้เร็วขึ้นไม่ควรบังคับให้เด็กทำ สิ่งต่างๆ ที่เด็กยังไม่ได้หรือยังไม่พร้อม เพราะจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกคับข้องใจและเกิดภาวะเครียดทางอารมณ์ได้

5.1 การเตรียมและการจัดหาประสบการณ์ต่างๆ ให้เด็กจะช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการให้เด็กได้รับรู้ ได้ดู ได้สัมผัสกับสิ่งนั้นๆ

5.2 เด็กจะมีความพร้อมในการเรียนสิ่งที่มากขึ้น และแตกต่างไปจากเดิมอีกเล็กน้อย หากเด็กได้รับความสำเร็จจากการเรียนรู้อบบ้างแล้ว

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2542: 121-124) กล่าวว่า การจัดสภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการในเด็ก คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือกระทำกิจกรรมต่างๆ โดยตัวผู้เรียนเอง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ คน ความคิด เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดโครงสร้างทางสติปัญญาที่เป็นพื้นฐานของการเข้าสู่พัฒนาการในขั้นต่อไปเด็กจะเรียนรู้แนวคิดรูปแบบของความคิดตลอดจนการสร้างสรรคสัญลักษณ์ในตัวเอง อันนำไปสู่ความเข้าใจถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมที่อยู่รอบตัว

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545: 23) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งธรรมชาติการเรียนรู้ เด็กสามารถสังเกต และสะสมประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ถ้ามีวิธีการสอนที่ถูกต้อง สอดคล้องกับวัย และวุฒิภาวะของเด็กด้วยแล้ว เด็กจะเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้จากการสัมผัสการเห็นตัวแบบ การซึมซับประสบการณ์โดยเฉพาะจากการทำงานคือการเล่นของเด็กซึ่งการสอนและฝึกที่ถูกต้องจะเป็นตัวเสริมพัฒนาการของเด็กได้เต็มศักยภาพ

จากที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดจากการที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านความต้องการ ความสนใจในสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้จากการกระทำซ้ำๆ เด็กมีโอกาสร่วมสัมผัสค้นคว้า เปรียบเทียบ และหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจ พร้อมทั้งจะเรียนรู้อันเป็นพื้นฐานของการเข้าสู่พัฒนาการในขั้นต่อไป

2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจท์

เพียเจท์ (กรรณิการ์ กลิ่นหวาน. 2547: 43-44; อ้างอิงจาก Piaget. 1952: 236-46) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญา และความคิดนี้จะเริ่มพัฒนาจากการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์เป็นทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงวัยพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวโดยอาศัยขบวนการทำงานที่สำคัญของโครงสร้างทางด้านสติปัญญา คือ ขบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) และขบวนการปรับขยายโครงสร้าง (Accommodation) เพียเจท์ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น (พรณี ช.เจนจิต. 2528: 87-91)

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่ แรกเกิดจนถึง 2 ปี พฤติกรรมของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่ เช่น ไขว่คว้า การเคลื่อนไหว การมอง การดูด ในวัยนี้เด็กแสดงให้เห็นว่ามีสติปัญญาด้วยการกระทำ เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ แม้ว่าจะไม่สามารถอธิบายได้ด้วยคำพูด เด็กจะต้องมีโอกาสที่จะปะทะกับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพัฒนาการด้านสติปัญญาและความคิด ในขั้นนี้ความคิด ความเข้าใจของเด็กจะก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เช่น สามารถประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและตา เด็กวัยนี้มักจะทำอะไรซ้ำบ่อยๆ เป็นการเลียนแบบ พยายามแก้ปัญหาโดยการเปลี่ยนวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการแต่กิจกรรมทางการคิดของเด็กวัยนี้ส่วนใหญ่ยังคงอยู่เฉพาะสิ่งที่สามารถสัมผัสได้เท่านั้น

2. ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่อายุ 2 – 7 ปีซึ่งแบ่งออกเป็นขั้นย่อยอีก 2 ขั้น คือ

2.1 ขั้นก่อนเกิดสัจกัป (Preconceptual Thought) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กอายุ 2 – 4 ปี เป็นช่วงที่เด็กเริ่มมีเหตุการณ์เบื้องต้นสามารถโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์หรือมากกว่ามาเป็นเหตุผลเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน แต่เหตุผลของเด็กวัยนี้ยังมีขอบเขตจำกัดเพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คือ ถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ และมองไม่เห็น

เหตุผลของคนอื่น ความคิดและเหตุผลของเด็กวัยนี้จึงไม่ถูกต้องกับหลักความจริง นอกจากนี้ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ยังอยู่ในระดับเบื้องต้น เช่น เข้าใจว่าเด็กหญิง 2 คน ชื่อเหมือนกันหมดแสดงว่าความคิดรวบยอดของเด็กวัยนี้ยังไม่พัฒนาเต็มที่ แต่พัฒนาการภาษาของเด็กเจริญรวดเร็วมาก

2.2 ขั้นการคิดแบบสหัญญาณ (Intuitive Thought) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กอายุ 4-7 ปี ขั้นนี้เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวที่ขึ้นรู้จักแยกแยะประเภทและแยกชิ้นส่วนของวัตถุเข้าใจความหมายของจำนวนเลข เริ่มมีพัฒนาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แต่ไม่แจ่มชัดนัก สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้โดยไม่คิดเตรียมล่วงหน้าไว้ก่อน รู้จักใช้ความรู้ในสิ่งหนึ่งไปใช้อธิบาย หรือแก้ปัญหาอีกสิ่งหนึ่งและสามารถใช้เหตุผลต่างๆ ไป มาสรุปแก้ปัญหาโดยไม่คิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนเสียก่อน การคิดหาเหตุผลของเด็กขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขารับรู้หรือสัมผัสจากภายนอก

3. ขั้นปฏิบัติการคิดด้านรูปธรรม (Concrete Operational Stage) ขั้นนี้จะเริ่มจากอายุ 7-11 ปี พัฒนาการทางด้านสติปัญญา และความคิดของเด็กวัยนี้สามารถสร้างกฎเกณฑ์และตั้งเกณฑ์ ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ เด็กวัยนี้สามารถที่จะเข้าใจเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ สามารถที่จะเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความคงตัวของสิ่งต่างๆ โดยที่เด็กเข้าใจว่าของแข็งหรือของเหลวจำนวนหนึ่งแม้ว่าเปลี่ยนรูปร่างไปก็ยังมีน้ำหนักหรือปริมาตรเท่าเดิม สามารถที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ส่วนรวม ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้คือความสามารถในการคิดย้อนกลับ นอกจากนี้ความสามารถในการจำแนกของเด็กช่วงนี้มีประสิทธิภาพมาก สามารถจัดกลุ่มหรือจัดการได้อย่างสมบูรณ์ สามารถสนทนากับบุคคลอื่นและเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้ดี

4. ขั้นปฏิบัติการคิดด้านนามธรรม (Formal Operational Stage) ขั้นนี้จะเริ่มจากอายุ 11-15 ปี ในขั้นนี้พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและความคิดของเด็กวัยนี้เป็นขั้นสุดยอด คือเด็กจะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ ความคิดของเด็กจะสิ้นสุดลง เด็กจะสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดแบบนักวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมุติฐานและทฤษฎีและเห็นว่าความเป็นจริงที่เห็นด้วย การรับรู้ที่สำคัญเท่ากับความคิดกับสิ่งที่อาจจะเป็นไปได้เด็กวัยนี้มีความคิดนอกเหนือไปกว่าสิ่งปัจจุบันสนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างและมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตนหรือเป็นสิ่งที่ เป็นนามธรรม

จากทฤษฎีของเพียเจท์ สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี ซึ่งอยู่ในขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ดีกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสามารถคิดหาเหตุผลจากสิ่งที่ได้กรับรู้หรือสัมผัส โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ในการสำรวจ ทดลอง ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นพบสิ่งต่างๆ และรับรู้จากการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาการคิดและเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในขั้นต่อไป

2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบรูเนอร์

บรูเนอร์ (Bruner. n.d.) มีแนวคิดคล้ายกับเพียเจท์ กล่าวว่าคือ การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากขบวนการทำงานในอินทรีย์ (Organism) บรูเนอร์เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่อเด็ก ซึ่งมีผลต่อความงอกงามทางสติปัญญาและถือว่าสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา

ลำดับขั้นของการพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ แบ่งเป็น 3 ขั้น คือ

1. ขั้นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Enactive Stage) เป็นขั้นที่เปรียบได้กับขั้น Sensorimotor Stage ของเพียเจท์เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำมากที่สุด (Learning by Doing)
2. ขั้นการเรียนรู้ด้วยภาพและจินตนาการ (Iconic Stage) เปรียบได้กับขั้น Preoperational Stage ของเพียเจท์ซึ่งครอบคลุมขั้นก่อนเกิดสำนึกและการคิดแบบนึกๆเอง (Intuitive Thought) ในวัยนี้เด็กจะเกี่ยวข้องกับความจริงมากขึ้นเพราะเกิดความคิดจากการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีจินตนาการบ้าง แต่ไม่สามารถคิดได้ลึกซึ่งเหมือนขั้น Concrete Operation ของเพียเจท์
3. ขั้นการเรียนรู้ด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) เป็นขั้นพัฒนาการสูงสุดของบรูเนอร์เปรียบได้กับขั้น Formal Operational Stage ของเพียเจท์

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ สรุปได้ว่า เด็กเรียนรู้จากการกระทำ ซึ่งครูสามารถการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้ เด็กได้เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง เพื่อกระตุ้นเด็กได้คิดและเกิดการเรียนรู้ และสามารถคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ จนสามารถสร้างความคิดรวบยอดในสิ่งต่างๆ ได้

2.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของไวทสกี (Vygotsky. n.d.; citing Berk;

& Winsleer. 1995) เด็กจะเกิดการเรียนรู้ พัฒนาการทางสติปัญญาและทัศนคติเมื่อ มีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกันกับคนอื่น ๆ เช่น ผู้ใหญ่ ครู เพื่อน บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลสนับสนุนให้เด็กเกิดขึ้นใน Zone of Proximal Development หมายถึง สภาวะที่เด็กเผชิญกับปัญหาที่ทำหยาแต่ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้โดยลำพัง เมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่ หรือจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีประสบการณ์มากกว่า เด็กจะสามารถแก้ปัญหาได้และเกิดการเรียนรู้ขึ้นการให้การช่วยเหลือแนะนำในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ของเด็ก (Assisted Learning) เป็นการให้การช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อเด็กแก้ปัญหาโดยลำพังไม่ได้ เป็นการช่วยอย่างพอเหมาะเพื่อให้เด็กแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง วิธีการที่ครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อให้การช่วยเหลือเรียกว่า Scaffolding เป็นการแนะนำช่วยเหลือให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยการให้การแนะนำ (clue) การช่วยเตือนความจำ (reminders) การกระตุ้นให้คิด (encouragement) การแบ่งปัญหาที่สลับซับซ้อนให้ย่อยลง (breaking the problem down into step) การให้ตัวอย่าง (providing and Example) หรือสิ่งอื่นๆ ที่จะช่วยเด็กแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง

การให้การช่วยเหลือ (Scaffolding) มีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมการร่วมกันแก้ปัญหา
2. เข้าใจปัญหาและวัตถุประสงค์ที่ตรงกัน
3. บรรยากาศที่อบอุ่น และการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการ
4. รักษาภาวะแห่งการเรียนรู้ของเด็ก (ZPD: Zone of Proximal Development)
5. สนับสนุนให้เด็กควบคุมตนเองในการแก้ปัญหา

ครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและให้คำแนะนำด้วยการอธิบาย สาธิต และให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การวาด การเขียน การทำงานศิลปะหลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นการจัดระบบความคิดของเด็กเอง แล้วให้โอกาสเด็กแสดงออกตามวิธีการต่างๆ ของเด็กเอง เพื่อครูจะได้รู้ว่าเด็กต้องการจะทำอะไร

จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวทกอสกีสรุปได้ว่า การเรียนรู้ และพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเกิดจากสถานะที่เด็กเผชิญปัญหาที่ทำนาย เมื่อได้รับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำจากผู้ใหญ่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูจึงมีหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมหรือสถานะที่ให้เด็กได้เผชิญปัญหาและได้ฝึกประสบการณ์การแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถแก้ปัญหานั้นได้และเกิดการเรียนรู้มากขึ้น

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเอง

3.1 ความหมายของการช่วยเหลือตนเอง

การช่วยเหลือตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่让孩子ดูแลตนเองเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การทำความสะอาดร่างกาย เป็นทักษะแรกที่เด็กควรได้รับการเรียนรู้ รวมถึงการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและครอบครัว ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองเกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองให้อิสระในครอบครัวและชุมชน (ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งประเทศไทย . 2529: 96) ซึ่งทำให้เด็กมีความสุข สร้างความเป็นอิสระและความเชื่อมั่นในตนเอง

ประภัสสร ปรีเอี่ยม (2539: 24) กล่าวว่า ทักษะการช่วยเหลือตนเองหมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องกิจวัตรประจำวันให้เด็กสามารถทำได้ด้วยตนเองเต็มความสามารถที่เขามีอยู่หรือต้องการความช่วยเหลือน้อยที่สุด ทักษะการช่วยเหลือตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ (ประภัสสร ปรีเอี่ยม. 3539: 25)

1. ด้านการกิน / การดื่ม คือ การรับประทานอาหารและการดื่มน้ำ การรับประทานอาหารด้วยช้อน การรับประทานอาหารด้วยมือ และการดื่มน้ำจากแก้วน้ำ
2. ด้านการแต่งกาย คือ การถอด-สวมเสื้อยืดทางศีรษะ การติด-ปลดกระดุมเสื้อ การถอด-สวมกางเกงยางยืด การถอด-สวมเสื้อผ้าหน้า การถอด-ใส่รองเท้า และการถอด-ใส่ถุงเท้า
3. สุขอนามัยและการขับถ่าย คือ การล้างมือ การแปรงฟัน การล้างหน้า การอาบน้ำ การล้างก้น การหิวผม การขับถ่าย การถ่ายปัสสาวะ และการถ่ายอุจจาระ ตัวอย่างทักษะการช่วยเหลือตนเองในช่วงอายุต่างๆ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตัวอย่างทักษะการช่วยเหลือตนเองในช่วงอายุต่างๆ

อายุ	การแต่งตัว	การกินอาหาร	การอาบน้ำและ การเข้าห้องน้ำ	ทั่วไป
2-3 ปี	สามารถถอดเสื้อออกได้ หรือเปลี่ยนเสื้อได้แต่ อาจยากเล็กน้อยง่าย ๆ มัก ต้องการความช่วยเหลือ แต่ร่วมมือดี	ใช้ช้อนส้อมได้แต่ชอบ ใช้มือและช้อน มากกว่า บ้อนอาหาร ที่ชอบได้เองดื่มน้ำ จากแก้วได้	บอกว่าจะเข้าห้องน้ำได้ โดยไม่ทำเลอะก่อน สามารถกลั้นปัสสาวะ อุจจาระได้นานขึ้น	สามารถเปิด ประตูเลื่อนหรือที่ มีลูกบิดได้ขึ้นลง บันไดโดยเกาะ ราวได้เลื่อนเก้าอี้ มารองเพื่อปีน หยิบสิ่งที่ต้องการ ได้
3-4 ปี	ถอดเสื้อได้เรียบร้อยและ รวดเร็ว ใส่เสื้อถอด กระดุมซิปได้คล่อง เก็บ เสื้อแขวนเสื้อในตู้ได้	ใช้ช้อนส้อมได้คล่อง รินน้ำจากเหยือกใส่ แก้วได้กินอาหาร ร่วมกับคนอื่นใน ครอบครัวได้ แต่อาจ อึดอาดและไม่เล็ก ง่าย ๆ	ชอบอาบน้ำเอง โดยเฉพาะถ้าได้เล่นน้ำ ในอ่างจะไม่ค่อยเล็ก และอาบไม่สะอาดนัก มักตื่นนอนกลางวัน และขอให้พาไป ห้องน้ำ	บอกอายุ เพศ และชื่อนามสกุล ของตนเองได้ทำ ตามคำสั่ง 2-3 อย่างได้แยกจาก พ่อแม่ไปโรงเรียน ชั้นปฐมวัยได้
4-5 ปี	ร้อยเชือกทรงเท้าได้บ้าง คนก็เรียนรู้ที่จะผูกได้ ถอดเสื้อและใส่เสื้อเองได้ โดยมีคนช่วยเล็กน้อย หรือไม่ต้องมีคนช่วยแล้ว แต่ชนิดของเสื้อผ้าอาจ ซ้ำหรือแต่งมากเกินไป บอกหน้าหลังของเสื้อได้ แต่อาจยังไม่กลับอยู่บ้าง	ใช้มีด ช้อนส้อมได้ เหมาะสม กินอาหาร ได้เองโดยไม่ต้องบ้อน แต่อาจคลุกหรือฉีก เนื่องจากซันโต ๆ ให้ ก่อน	อาบน้ำเช็ดตัวได้เอง เข้าห้องน้ำ ล้างมือล้าง กันได้เอง แต่บางครั้ง ก็อาจไม่เรียบร้อยนัก	เล่นกับเพื่อนบ้าน และเมื่อเรียกก็จะ กลับถึงของเล่นที่ เล่นแล้วต้องเตือน ให้เก็บช่วยงาน บ้านได้บ้าง เช่น จัดโต๊ะ เทชยะ ให้ อาหาร สัตว์ แต่ก็อาจลืม ในบางครั้ง

ที่มา: ผดุง อารยะวิญญู. (2539). การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย. หน้า 167.

3.2 คุณค่าและประโยชน์ของการช่วยเหลือตนเอง

การมีพัฒนาการในพฤติกรรมช่วยเหลือตนเอง ทำให้เด็กมีความสุข มีอิสระในครอบครัวและชุมชน เด็กจะพึ่งตนเองได้มากขึ้นเป็นการลดภาระของสมาชิกครอบครัวในการดูแลเด็ก เป็นประโยชน์ของการช่วยเหลือตนเอง (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งประเทศไทย . 2529: 96) นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในด้าน

1. การสร้างความอิสระในช่วงขวบแรกๆ เป็นเวลาที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ที่จะดูแลตนเอง ช่วงนี้เป็นเวลาที่เด็กทุกคนจะต่อต้านเพื่ออิสรภาพ เด็กๆ อยากช่วยตนเองซึ่งเป็นการทำงานหนักความสามารถ ที่มีอยู่ในแต่ละคน จะพบว่าเด็กๆ จะเฝ้ามองและเลียนแบบการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่โตกว่า หรือผู้ใหญ่และทดลองเองครั้งแล้วครั้งเล่า ถึงแม้จะถูกหรือผิดแต่นั้นก็คือความพยายามที่จะเรียนรู้วิธีช่วยตนเอง ซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

2. เด็กรู้สึกว่าได้ประสบผลสำเร็จและมีความเชื่อมั่นในตนเองความภูมิใจและความปิติยินดีที่เกิดจากการทำกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญความภาคภูมิใจแบบนั้นมองเห็นได้ชัด เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความสามารถเรียนรู้ทักษะนี้ได้เช่นกันเด็กเหล่านี้สามารถเรียนรู้ถึงความรู้สึกที่ดี เมื่อทำสิ่งต่างๆ ได้เอง

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าการส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้เรียนรู้ช่วยเหลือตนเองในด้านต่างๆ เป็นการส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเห็นคุณค่าในตนเองมีความรู้สึกที่ดีกับตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ดีต่อไป

3.3 วิธีการฝึกการช่วยเหลือตนเอง

วิธีการฝึกการช่วยเหลือตนเองควรกำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมเป้าหมาย (Behavior Objective) หมายถึง พฤติกรรมที่ต้องการจะสอนเด็ก ซึ่งจะบอกเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กจะต้องทำได้ เพื่อแสดงถึงทักษะที่จะเกิดขึ้นแก่เด็กในช่วงเวลาการฝึกที่กำหนด และพยากรณ์ถึงสิ่งที่เด็กจะทำได้ในตอนท้าย ส่วนประกอบที่สำคัญในการวางพฤติกรรมเป็นเป้าหมายมี 4 ประการ

1.1 ชื่อเด็ก ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น

1.2 พฤติกรรมที่คาดหวังว่าเด็กจะทำได้ เมื่อเด็กได้เรียนรู้ทักษะ หลังจากที่ได้รับ การฝึกสอนแล้ว

1.3 เงื่อนไขที่กำหนด บอกถึงจำนวนพฤติกรรมช่วยเหลือตนเองที่ต้องฝึก

1.4 ผลสำเร็จในการฝึกในการวางระดับความสำเร็จโดยทั่วไป 100 เปอร์เซ็นต์ และต้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่วางไว้

2. การแยกย่อยขั้นตอนการฝึก (Task Analysis) หมายถึง การนำพฤติกรรมตามรายการตรวจพฤติกรรม มาวิเคราะห์แยกเป็นขั้นตอนย่อย เพื่อสะดวกในการสอนเด็กแต่ละขั้นจะเริ่มไปตามลำดับจนเสร็จสิ้นกระบวนการ เมื่อแยกย่อยขั้นตอนแล้วจะทำให้เด็กรู้สึกว่าจะไม่ยากเกินไป สามารถทำได้สำเร็จโดยไม่ยาก และไม่ต้องใช้เวลาในการฝึกนานเกินไปในแต่ละขั้นตอน

3. วิธีการช่วยเหลือในการฝึกเด็ก (Type of Aid)

3.1 ทางร่างกาย คือ การช่วยจับ ซึ่งมักจะใช้ในการฝึกกล้ามเนื้อ

3.2 ทางคำพูด คือ การช่วยให้เด็กทำได้ด้วยการพูดบอกเด็ก ซึ่งช่วยในการฝึกพัฒนาการทุกด้าน

3.3 ทางสายตา คือ การช่วยโดยการกระตุ้นสายตาเด็กเพื่อให้เด็กทำได้ง่ายขึ้น

3.4 กระบวนการแก้ไขเพื่อให้เด็กปฏิบัติได้ถูกต้อง (Correction Procedures)

เมื่อเลือกพฤติกรรมที่จะฝึกโดยวางเป้าหมาย แยกย่อยขั้นตอน เลือกดำเนินวิธีการฝึกและการใช้แรงเสริมก่อนจะฝึกโดยเน้นเฉพาะแต่สิ่งที่ถูกต้องขณะฝึก ถ้าเด็กทำไม่ได้ต้องหาวิธีแก้ไขเพื่อให้เด็กทำตามให้ได้จึงจำเป็นต้องมีแรงเสริมช่วย (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งประเทศไทย. 2529: 104 –111)

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าวิธีในการช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในการฝึกการช่วยเหลือตนเองสิ่งสำคัญคือการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน แล้วทำการวิเคราะห์ขั้นตอนการฝึกให้เป็นขั้นตอนย่อย โดยผู้ฝึกควรให้การช่วยเหลือโดยการกระตุ้นทางกาย วาจาและสายตา เพื่อให้เด็กประสบผลสำเร็จในการฝึกการช่วยเหลือตนเองมากขึ้น

3.4 ความหมายของการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

สร้อยสุดา วิทยากรได้กล่าวถึงความหมายของการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายไว้ว่าการแต่งกายเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและซับซ้อนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาบางครั้งเด็กจะเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกโดยสังเกตจากผู้ใหญ่และหากผู้ที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือได้ถูกต้องจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนและเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง(สร้อยสุดา วิทยากร. 2532: 77)

การช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายหมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และซับซ้อน มีลำดับขั้นตอนพัฒนาการเฉพาะ ซึ่งสังเกตพฤติกรรมเหล่านี้ได้ในเด็กปกติ ตั้งแต่อายุประมาณ 1 ปีจะเริ่มให้ความร่วมมือในการแต่งกาย พออายุ 18 เดือน เด็กจะเริ่มใช้มือในการถอดเสื้อ กางเกง ถุงเท้า และรองเท้าจนอายุ 2 ปี ทักษะการใช้มือจะดีขึ้นมาก เด็กสามารถถอดเสื้อ กางเกงได้เอง อายุ 5 ปี เด็กสามารถถอดเสื้อและใส่เสื้อกางเกงได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ต้องอาศัยคนอื่น สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งมีพัฒนาการทางทักษะการแต่งตัวช้ากว่าเด็กปกติ บางครั้งเด็กจะเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกโดยการสังเกตจากผู้ใหญ่และหากผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือได้ถูกต้องจะเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนและเรียนรู้ที่จะช่วยตนเองได้สมเหตุ อนุชโยธา. 2539: 15) วิธีสอนให้เด็กช่วยเหลือตนเองประสบผลสำเร็จจะต้องฝึกบ่อยๆ และกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้เด็กแต่งกายได้เร็วขึ้น แต่ถ้าหากไม่ให้ออกาสเด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองจะเป็นภาระแก่ที่ผู้เกี่ยวข้องตลอดไป (Rafaloski. 1993: 6)

จากที่กล่าวมาพอสรุปความหมายของการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายได้ว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซับซ้อน มีลำดับขั้นตอนพัฒนาการเฉพาะ ซึ่งเด็กสามารถเรียนรู้ได้โดยการเลียนแบบและฝึกฝนตนเอง

3.5 ขั้นตอนการแต่งกาย

ขั้นตอนการแต่งกายมีดังนี้

1. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการแต่งกาย และอธิบายพูดกับเด็กให้เข้าใจว่ากำลังฝึกแต่งกาย และอธิบายขั้นตอนการฝึกตามลำดับขั้นในการพูดบางครั้งต้องมีการทำให้ดู ด้วยเพื่อความเข้าใจของเด็กได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นส่วนกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาทางการพูดและการใช้ภาษา และเป็นการเรียนรู้ส่วนต่างๆ ของร่างกายในขณะที่แต่งกายด้วย
2. เลือกเสื้อผ้าที่เหมาะสม เสื้อผ้าสำหรับเด็กเหล่านี้ควรใช้ผ้าที่ไม่สั่นผ้าที่ยืดได้ จะมีส่วยช่วยให้เสื้อผ้านั้นง่ายต่อการใส่และถอด แบบควรเป็นแบบสวมได้ง่าย
3. ก่อนเริ่มฝึกเด็กควรศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของเด็กก่อนเพื่อจะได้ทราบระดับความสามารถของเด็ก และให้การฝึกตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการ
4. เวลาที่เหมาะสมที่สุดในการฝึก ควรฝึกในช่วงที่เด็กทำกิจวัตรประจำวันจริง
5. พยายามให้โอกาสเด็กได้ช่วยตนเองให้มากที่สุดโดยเฉพาะในช่วงสุดท้ายของการแต่งกาย เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณเองทำได้และประสบผลสำเร็จ (สร้อยสุดา วิทยากร. 2532: 79)

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเอง

มาศพร แก้วทะนง (2551: 56) ได้ศึกษาเรื่องการสอนทักษะการช่วยเหลือตนเอง สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรงโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบของนักเรียนโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 3 คน พบว่า

1. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรงทั้งสามคนสามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ถูกต้องทุกขั้นตอน หลังได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

2. หลังได้รับการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง ทั้งสามคน สามารถปฏิบัติทักษะการช่วยเหลือตนเองในการใช้ห้องน้ำได้ดีกว่าก่อนการฝึกโดยการวิเคราะห์งานร่วมกับการใช้ภาพประกอบ

สันติยา ช่วยหนู (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน ระดับเขาวนปัญญา 35-49 อายุ 8-13 ปี จำนวน 5 คน จากโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา จากการทดลองพบว่า หลังจากใช้วิธีการสอนแบบการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถช่วยเหลือตนเองได้

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้นสามารถที่จะทำได้ โดยใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต่อไป

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์งาน

4.1 ความหมายของการวิเคราะห์งาน

ผดุง อารยะวิญญู (2542: 65) ได้ให้ความหมายการวิเคราะห์งานไว้ว่า การวิเคราะห์งานเป็นการจำแนกเนื้อหาที่จะสอนเป็นขั้นตอนย่อยๆ หลายขั้นตอน และจัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก พร้อมทั้งกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละขั้นตอนอย่างครบถ้วน

สมเกตู อุทโยธา (2539: 14) กล่าวว่า การวิเคราะห์งาน เป็นการนำพฤติกรรมตามรายการตรวจพฤติกรรมมาวิเคราะห์แยกเป็นขั้นตอนย่อยเพื่อสะดวกในการสอนเด็ก แต่ละขั้นจะเริ่มจากพฤติกรรมที่เด็กทำได้ง่ายและจะเพิ่มความยากขึ้นทีละน้อยจนบรรลุเป้าหมาย เมื่อแยกขั้นตอนแล้วจะทำให้เด็กรู้สึกว่ายากเกินไป สามารถทำได้สำเร็จโดยไม่ยาก และไม่ต้องใช้เวลาในการฝึกนานแต่ละขั้น จะเริ่มจากพฤติกรรมที่เด็กทำได้ง่าย และจะเพิ่มความยากขึ้นทีละน้อย จนบรรลุเป้าหมาย เมื่อแยกย่อยขั้นตอนแล้วจะทำให้เด็กรู้สึกว่ายากเกินไป สามารถทำได้สำเร็จโดยไม่ยาก และไม่ต้องใช้เวลาในการฝึกนานเกินไปในแต่ละขั้นตอน สิ่งสำคัญคือ ต้องให้เด็กทำขั้นตอนง่ายให้ได้ก่อนแล้วจึงให้ทำขั้นตอนที่ยากขึ้น

ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งประเทศไทย (2539: 104) ให้ความหมายหลักการวิเคราะห์งานไว้ว่า เป็นการนำพฤติกรรมตามรายการตรวจพฤติกรรมมาวิเคราะห์แยกเป็นขั้นตอนย่อย เพื่อสะดวกในการสอนเด็กแต่ละขั้น จะเริ่มจากพฤติกรรมที่เด็กทำได้ง่ายและจะเพิ่มความยากขึ้นทีละน้อยจนบรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า การฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งานเป็นการฝึกที่แยกงานออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ โดยเริ่มจากขั้นตอนที่ง่ายก่อนแล้วจึงเพิ่มขั้นตอนที่ยากขึ้นเรื่อยๆ จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

4.2 วิธีการวิเคราะห์งาน

การวิเคราะห์งาน เป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาวิธีหนึ่ง ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (เบญจา ชลธารินทร์; และศิริวิมล ใจงาม. 2543: 96)

1. กำหนดงานเป้าหมาย และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. วิเคราะห์ออกเป็นขั้นตอนย่อย หรืองานย่อย
3. จัดลำดับของงานย่อย
4. วิเคราะห์โดยกำหนด ทักษะบังคับเบื้องต้น
5. จัดลำดับทักษะบังคับเบื้องต้น
6. จัดทำแผนภูมิ (Flow Chart หรือ Sequence Chart)
7. ทำสอบ
8. จัดประเภทพฤติกรรมเป้าหมาย
9. สอนโดยอธิบายไปตามขั้นตอน แต่บางครั้งต้องสอนโดยบูรณาการขั้นตอนย่อย

เข้าด้วยกัน

ประภคิตี พูลพัฒน์ (2546: 92) กล่าวถึงวิธีการวิเคราะห์งานไว้ดังนี้

1. แบ่งงานแต่ละงานเป็นขั้นตอนการทำงานย่อยๆ ได้มากเท่าที่คิดว่าจำเป็น
2. ระบุทักษะย่อยที่เป็นขั้นตอนสำคัญไว้ว่าคืออะไร
3. สอนให้เด็กทำงานที่กำหนดได้สำเร็จ
4. แก้ไขดัดแปลง เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ สำหรับเด็กที่ไม่สามารถเรียนรู้ในบาง

ทักษะได้

เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์ (2536: 67) ได้กำหนดหลักการวิเคราะห์งานไว้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่าต้องการให้เด็กได้รับอะไร และเด็กแสดงออกว่าได้รับสิ่งนั้นอย่างไร พยายามตั้งวัตถุประสงค์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

2. หาเส้นฐาน (Baseline) ความประพฤตินักเรียน

3. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วบันทึกว่าจะต้องใช้ทักษะความรู้หรือการปรับพฤติกรรมแบบไหนจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้

4. ถ้าสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นมีสิ่งอื่นเกิดขึ้นก่อน เช่น การเรียนการคูณจะต้องรู้จักการบวกก่อนก็ให้เขียนสิ่งเหล่านั้นมาตามลำดับก่อนหลัง

ศรียา นิยมธรรม (2534: 95) กล่าวว่าวิธีการวิเคราะห์งาน เป็นการนำเอางานที่จะเรียนรู้มาแบ่งย่อยเป็นขั้นตอนโดยละเอียดจากง่ายไปยากตามลำดับประกอบกับการใช้แรงเสริมอย่างต่อเนื่องจะทำให้เด็กประสบความสำเร็จตามศักยภาพได้ในที่สุด การวิเคราะห์ขั้นตอนของงานจึงจำเป็นต้องจัดให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน โดยเริ่มจากสิ่งที่เด็กทำได้ไปยังสิ่งที่ยากและซับซ้อน การจัดลำดับขั้นเป็นการให้โอกาสเด็กก้าวไปสู่ความสำเร็จ

ตัวอย่าง การวิเคราะห์งานการถอดถุงเท้า

1. ผู้ฝึกและเด็กนั่งในท่าที่ถนัดบนพื้นราบเด็กใส่ถุงเท้าทั้งสองข้างเริ่มฝึกที่ละข้าง
2. จับบริเวณขอบถุงเท้าด้วยมือทั้งสองข้าง
3. สอดนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้างเข้าไปในขอบถุงเท้าด้านใน นิ้วมือที่เหลือจับขอบ

ถุงเท้าให้แน่น

4. ดึงขอบถุงเท้าเลื่อนลงมาที่ส้นเท้า
5. จับส้นเท้ายกขึ้นพร้อมกับดึงถุงเท้าผ่านส้นเท้า
6. ดึงถุงเท้าออกจากปลายเท้า

ตัวอย่าง การวิเคราะห์งานการใส่ถุงเท้า

1. ให้เด็กนั่งในท่าที่ถนัดบนพื้นราบ
2. หยิบถุงเท้าขึ้นมาที่ละข้าง
3. สอดนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้างลงไปขอบถุงเท้าดึงให้กว้างออก
4. นำถุงเท้ามาสวมที่ปลายเท้า
5. จับขอบถุงเท้าที่ใส่อยู่ที่ปลายเท้าดึงขึ้นมาจนผ่านส้นเท้า
6. ดึงถุงเท้าจากส้นเท้าจนสุดความยาวของถุงเท้า
7. จัดมุมของถุงเท้าให้ถูกต้อง

กล่าวได้ว่า วิธีการวิเคราะห์งาน เริ่มต้นจากความเหมาะสมของเด็กแต่ละคนและเริ่มแบ่งงานเป็นขั้นตอนย่อยๆ จากง่ายไปยาก และนำขั้นตอนเหล่านี้ไปสอนเด็กจนบรรลุผลสำเร็จหรือถ้าไม่ประสบผลสำเร็จก็สามารถแก้ไขดัดแปลงเครื่องมืออุปกรณ์ตามสภาพปัญหาและความเหมาะสม

4.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์งาน

อุ๋นเรื่อน อำไพพัสเตอร์ (2542: 39) กล่าวถึงประโยชน์ของการวิเคราะห์งานไว้ว่า

1. การวิเคราะห์งานสามารถบันทึกความก้าวหน้าของเด็กอย่างเป็นระบบ และใช้เป็นข้อมูลในการประชุมระหว่างผู้ปกครองและครูเกี่ยวกับความสามารถในเรื่องการเรียนของเด็ก
2. ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาวิธีการสอนให้ดีขึ้น เนื่องจากการวิเคราะห์งานทำให้การแก้ปัญหาการเรียนได้ตรงจุด ครูสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประกฤติ พูลพัฒน์ (2546: 92) กล่าวถึงประโยชน์ของการวิเคราะห์งานไว้ว่า

1. ทำให้ผู้สอนตัดสินใจได้ว่า จะสอนอะไรต่อจากเนื้อหาที่สอนไปแล้ว
2. ทำให้ผู้สอนทราบว่าเด็กมีปัญหาตรงไหน และทำขั้นตอนใดไม่สำเร็จ
3. ทำให้ผู้สอนแยกขั้นตอนย่อยที่จำเป็น เพื่อให้เด็กทำงานแต่ละขั้นได้สำเร็จ
4. ทำให้ผู้สอนรู้ว่าจะต้องเปลี่ยนและปรับปรุงอะไรบางอย่างที่จะช่วยให้เด็กทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ

5. ทำให้ผู้สอนหาวิธีอื่นๆ เพื่อให้เด็กพิเศษทำงานได้สำเร็จ

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์งานมีประโยชน์ในด้านการรายงานความก้าวหน้าของเด็กอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบปัญหาอย่างแท้จริง และแก้ปัญหาได้ตรงจุด ส่งผลให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนในที่สุด

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์งาน

ประกัสสร ปรีเอี่ยม (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายเป็นรายบุคคล โดยใช้หลักวิเคราะห์งานของเด็กกลุ่มอาการดาวน์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 6-9 ปี ระดับชาวน์ปัญญา 35-68 จากโรงพยาบาลราชานุกุลจำนวน 16 คน ได้รับการฝึกการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายด้วยการฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผลการวิจัยพบว่าคะแนน ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทร์เพ็ญ เหล่านรเศรษฐ์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน เพื่อพัฒนาทักษะการทำความสะอาดเสื้อผ้าของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชาวน์ปัญญา 35 – 50 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 15 – 20 ปี จากสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิง อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 คน ได้รับการฝึกทักษะการทำความสะอาดเสื้อผ้า โดยใช้หลักการวิเคราะห์งานตามขั้นตอนแล้วมีทักษะการทำความสะอาดเสื้อผ้าในทุกทักษะและสามารถทำได้ถูกต้องโดยไม่ต้องช่วยเหลือ

ผลจากการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว การฝึกเด็กที่มีคว ามบกพร่องทางสติปัญญาให้มีความสามารถในการเรียนรู้ โดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน เป็นวิธีการหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จและทำให้เด็กสามารถเกิดการเรียนรู้ได้

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว

5.1 ความหมายของการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design)

การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หรือ Small N Design หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการทดลองในทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งมีใช้มานานก่อนการทดลองรายกลุ่ม เป็นการวิจัยกับตัวอย่างรายเดี่ยวและทำซ้ำๆ หลายครั้งมากกว่าจะทำการทดลองเป็นกลุ่ม เพราะการทดลองรายกลุ่มนั้นจะใช้เวลาน้อยกว่าแต่ต้องพึ่งพาสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล. 2543: 206; อ้างอิงจาก Goodwin. 1995: 206)

ความหมายการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หมายถึง การทดลองที่การวัดผลซ้ำๆ ในตัวอย่างที่ทำการศึกษาเพียงคนเดียว ซึ่งหมายถึง $N = 1$ ในการวัดตัวแปรตามซ้ำๆ ผลจากการวัดอาจเป็นคะแนนหรือค่าเฉลี่ยในแต่ละสภาวะ มักใช้ในการศึกษาทางจิตวิทยาการศึกษาลักษณะทางคลินิกของคนไข้ซึ่งมีอาการเฉพาะแต่ละราย การปรับพฤติกรรมหรือการศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการเพิ่มความสามารถในการประกอบกิจกรรมของเด็ก (พวงเพชร ชูวงศ์สิทธิ์. 2544: 48; อ้างอิงจาก Heiman. 1995: 332)

การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว หมายถึง รูปแบบการทดลองซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคล อาจเรียกว่า Single Case Design ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีมากกว่า 1 คนปกติมี 3 – 8 คน การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวมักใช้ศึกษากับการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) และใช้ในการศึกษาการปรับพฤติกรรมการศึกษากระบวนการจิตสรีระวิทยา (Psychophysiological Process) รวมทั้งการรับรู้ความรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) (พวงเพชร ชูวงศ์สิทธิ์. 2544: 48; อ้างอิงจาก Leary. 1995: 302)

ผดุง อารยะวิญญู (2546: 3) ได้ให้ความหมายของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวว่า หมายถึง การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว นักการศึกษานำมาใช้เป็นรูปแบบของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่อนข้างจำกัด อาจใช้กลุ่มตัวอย่างคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

5.2 ลักษณะของการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design)

ผดุง อารยะวิญญู (2546: 6) แบ่งลักษณะการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวตามตัวแปรที่ต้องการศึกษาเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. รูปแบบเส้นฐานเดี่ยว (Single Baseline Design)
2. รูปแบบเส้นหลายฐาน (Multiple Baseline Design)

ทั้ง 2 ลักษณะประกอบด้วย ระยะเวลาเส้นฐาน (Baseline) และระยะการจัดกระทำ (Treatment) ซึ่งมีรูปแบบพื้นฐานที่สำคัญ 3 แบบใหญ่ๆ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยชนิด A-B Design เป็นรูปแบบเส้นฐานและการจัดกระทำ (Baseline and Intervention Design) ประกอบด้วย A เป็นเส้นฐาน (Baseline) และ B เป็นการทดลอง (Treatment) เมื่อสิ้นสุดการทดลองก็เสร็จการวิจัย

2. รูปแบบการวิจัยชนิด A-B-A design เป็นรูปแบบรับวิธีการจัดกระทำ (Withdrawal Design) ประกอบด้วย A ซึ่งเป็นเส้นฐาน และ B เป็นการทดลอง และ A เป็นเส้นฐานอีกครั้ง มีลักษณะคล้ายรูปแบบ A-B แต่มีการเพิ่มช่วงระยะเวลาในช่วงที่ 3 มาอีก 1 ช่วงซึ่งเป็นช่วงรับการให้วิธีการจัดกระทำ (Treatment) หรือระยะคงไว้ซึ่งพฤติกรรม

3. รูปแบบการวิจัยชนิด A-B-A-B Design เป็นรูปแบบการวิจัยแบบสลับกลับ (Reversal Design) ประกอบด้วย A ซึ่งเป็นเส้นฐาน B เป็นการทดลอง ครั้งที่ 1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของตัวแปรต้นหรือวิธีการจัดกระทำเพียง 1 วิธี แล้วกลับไปใช้ A เป็นเส้นฐานและ B เป็นการทดลองอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นนำข้อมูลในช่วงเส้นฐาน ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มาเปรียบเทียบกัน และนำข้อมูลในช่วงทดลอง ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มาเปรียบเทียบกัน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม

การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวสามารถแบ่งตามตัวแปรที่ต้องการศึกษาได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ (ผดุง อารยะวิญญู. 2546: 6)

1. การวิจัยแบบเส้นฐานเดี่ยว (Single Baseline Design) เป็นการศึกษาตัวแปรตัวเดียว หรือข้อมูลบนเส้นฐานเดี่ยว

2. การวิจัยแบบหลายเส้นฐาน (Multiple Baseline Design) เป็นการศึกษาที่มีตัวแปรต้นตัวเดียว แต่มีตัวแปรตามได้หลายตัว ซึ่งตัวแปรตามอาจเป็นพฤติกรรมหลายพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างหลายคน หรือสถานการณ์หลายอย่าง ซึ่งมีลักษณะ 3 แบบดังนี้ (Heiman. 1995: 322-323)

2.1 แบบหลายเส้นฐานข้ามพฤติกรรม (Multiple Baseline Design across Behaviors) เป็นการวัดเส้นฐานของกลุ่มตัวอย่างคนเดียวที่วัดหลายพฤติกรรมแต่ให้การปรับพฤติกรรมทีละพฤติกรรมในเวลาที่แตกต่างกัน ภายหลังจากที่เส้นฐานได้เกิดขึ้นในอัตราที่คงที่ แล้วสถานการณ์ที่ทดลองจะถูกนำมาใช้สำหรับพฤติกรรมหนึ่งเท่านั้น ขณะที่ยังคงเก็บข้อมูลเส้นฐานจากพฤติกรรมอื่นอย่างต่อเนื่องไปเรื่อยๆ พฤติกรรมที่ถูกนำมาใช้กับเงื่อนไขการทดลองนั้นถูกคาดหวังว่าจะเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่พฤติกรรมอื่นยังคงอยู่ที่เส้นฐาน เมื่ออัตราของพฤติกรรมแรกเปลี่ยนแปลงถึงระดับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เงื่อนไขก็จะถูกนำมาใช้กับพฤติกรรมที่สอง และต่อไปก็เป็นพฤติกรรมที่สามตามลำดับ จนกว่าพฤติกรรมทั้งหมดจะได้รับการแก้ไข (กุลยา ก่อสุวรรณ. 2540: 33)

ขั้นตอนการวิจัยแบบหลายเส้นฐานข้ามพฤติกรรม มีดังนี้

2.1.1 เลือกพฤติกรรมเป้าหมาย 2 พฤติกรรม พฤติกรรมทั้งสองควรมีความสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติ เช่นการร้องไห้ และการตบศีรษะตนเองของเด็กออทิสติก

2.1.2 เลือกวิธีจัดกระทำ 1 วิธี

2.1.3 บันทึกข้อมูลในช่วงเส้นฐาน ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการวิจัยแบบหลายเส้นฐาน คือ การบันทึกข้อมูลในช่วงเส้นฐาน ผู้วิจัยจะต้องบันทึกพฤติกรรมตัวแปรตามทุกตัวไปพร้อมๆ กัน และใช้เกณฑ์วัดอันเดียวกัน เช่น จำนวนนาฬิกาที่เด็กตั้งใจเรียนจำนวนข้อที่เด็กทำเลขโจทย์ปัญหาได้ถูกต้อง ร้อยละของพฤติกรรมที่มีใจจดจ่ออยู่กับงาน (on-task - bahavior) จนกระทั่งได้ข้อมูลที่คงที่ของพฤติกรรมที่ 1

2.1.4 เริ่มให้วิธีการจัดการกระทำสำหรับพฤติกรรมที่ 1 แต่มิได้ให้วิธีการจัดการกระทำสำหรับพฤติกรรมที่ 2 แต่บันทึกข้อมูลสำหรับช่วงเส้นฐานไปเรื่อยๆ สำหรับพฤติกรรมที่ 2 และพฤติกรรมต่อไป จะเริ่มให้วิธีการจัดการกระทำสำหรับพฤติกรรมที่ 2 ก็ต่อเมื่อพฤติกรรมที่ 1 เปลี่ยนแปลงไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก่อนลงมือทำการทดลอง หรือข้อมูลแสดงแนวโน้มไปในทิศทางที่กำหนด อย่างน้อย 3 ครั้งติดต่อกัน

2.1.5 ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับข้อ 4 สำหรับพฤติกรรมที่ 3 และ 4 ตามลำดับ จนกว่าจะครบทุกพฤติกรรมที่กำหนดไว้

2.2 แบบหลายเส้นฐานข้ามบุคคล (Multiple Baseline Design across Subjects) เป็นการศึกษาค่าอิทธิพลของตัวแปรต้นตัวเดียวที่มีต่อบุคคลสองคนหรือมากกว่า ซึ่งแสดงพฤติกรรมที่เหมือนกัน ภายใต้สภาวะแวดล้อมเดียวกัน หลังจากที่พฤติกรรมของแต่ละคนมีอัตราคงที่เงื่อนไขการทดลองจะถูกนำมาใช้กับบุคคลเพียงคนเดียวขณะที่ข้อมูลเส้นฐานของคนอื่นๆ ยังคงรวบรวมต่อไป พฤติกรรมของบุคคลที่ถูกทดลองควรจะเปลี่ยนไปในขณะที่พฤติกรรมของบุคคลที่ยังไม่ได้ทำการแก้ไขไม่ควรจะเปลี่ยนแปลง เมื่อพฤติกรรมคงที่แล้วเงื่อนไขจะถูกนำมาใช้กับบุคคลที่สองจนกว่าพฤติกรรมของทุกคนได้รับการแก้ไข จนครบ รูปแบบนี้เป็นประโยชน์กับพฤติกรรมเป้าหมายที่เกิดขึ้นในบุคคลหลายคน (กุลยา ก่อสุวรรณ. 2540: 34; อ้างอิงจาก Kazdin. 1980: 104-108; Tawney; & Gast. 1989: 226 -268)

2.3 แบบหลายเส้นฐานข้ามสถานการณ์ (Multiple Baseline Design across Situations) เป็นการวัดเส้นฐานพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างคนเดี่ยวที่วัดพฤติกรรมเดียวในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น เวลาที่ต่างกันโดยปรับที่สถานการณ์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันหลังจากเก็บข้อมูลเส้นฐานคงที่ในแต่ละสถานการณ์ เงื่อนไขจะถูกนำมาใช้กับสถานการณ์แรกข้อมูลเส้นฐานสำหรับสถานการณ์อื่นยังถูกเก็บรวบรวมต่อไป เงื่อนไขการทดลองจะถูกนำมาใช้กับแต่ละสถานการณ์ จนกระทั่งทุกสถานการณ์ถูกวางเงื่อนไขจนหมด ประสิทธิภาพของการแก้ไขแสดงให้เห็นต่อเมื่อพฤติกรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่ถูกวางเงื่อนไขเท่านั้น (กุลยา ก่อสุวรรณ 2540: 33)

รูปแบบการวิจัยแบบหลายเส้นฐานถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์โดย เบียร์วูล์ฟ และริสลีย์ (กุลยา ก่อสุวรรณ 2540: 30; อ้างอิงจาก Bear, Wolf, & Risley. 1968; Tawney; & Dast. 1987: 9-15) รูปแบบนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาอย่างกว้างขวางและมีความเหมาะสมกับการวิจัยประยุกต์ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยสามารถวัดประสิทธิผลของโปรแกรมได้
2. ไม่จำเป็นที่จะต้องถอดถอนวิธีการทดลอง (Treatment) ออกไป
3. เป็นวิธีการวิจัยที่ทั้งครูและผู้ปกครองที่จะนำไปใช้

ความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity)

เพื่อที่จะแสดงการควบคุมทางการทดลองโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบหลายเส้นฐาน ก่อนอื่นนักวิจัยจะต้องรวบรวมข้อมูลเส้นฐาน (Baseline Data) ในเวลาเดียวกันทั้ง 3 ข้อมูล หรือมากกว่า (เช่น ระหว่างพฤติกรรม ระหว่างสถานการณ์ ระหว่างบุคคล) เมื่อข้อมูลเส้นฐานมีระดับคงที่ จึงจะทำการแก้ไขหรือทดลองกับเส้นฐานแรก โดยหลักการแล้วการทดลองจะต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทันทีกับข้อมูลแรก ในขณะที่ข้อมูลของเส้นฐานอื่นยังคงที่ และเมื่อมีการแสดงพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ จึงจะเริ่มการทดลองกับข้อมูลฐานเส้นที่สอง และในทำนองเดียวกันจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในขณะที่ข้อมูลเส้นฐานที่ยังไม่ได้ทำการทดลองยังจำนวนครั้งที่ตอบ ถูกครั้งที่ไม่เปลี่ยนแปลง กระบวนการกระทำเช่นนี้จะกระทำทั้งหมดเป้าหมาย ในการประเมินผล จะต้องตระหนักไว้เสมอว่า เมื่อทำการทดลองจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ส่วนข้อมูลฐานอื่นที่ยังไม่ทำการทดลองยังคงไม่เปลี่ยนแปลงแนวทาง (Guideline) ในการใช้การวิจัยแบบหลายเส้นฐาน นักวิจัยต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดเป้าหมายของผลลัพธ์ ก่อนที่จะเริ่มทดลอง
2. จะทำการทดลองต่อเมื่อชุดข้อมูลฐานอยู่ในระดับคงที่หรือมีแนวโน้มที่จะคงที่
3. จะต้องทดลองกับข้อมูลเส้นฐานใหม่ก็ต่อเมื่อข้อมูลเส้นฐานแรกบรรลุเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้ว
4. จะต้อง 3 เส้นฐานหรือมากกว่า
5. จะต้องแยกเส้นฐานที่ทำหน้าที่อิสระต่อกันเพื่อหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกัน
6. จะต้องแยกพฤติกรรมที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกันเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการ

ทดลองที่ไม่คงที่ (กุลยา ก่อสุวรรณ. 2540: 31-32; อ้างอิงจาก Kazdin. 1980: 104-108; Tawney; & Gast. 1989: 226-268)

สรุปได้ว่าการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวมีรูปแบบการวิจัยที่มีพื้นฐานประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่เป็นเส้นฐาน (Baseline) และส่วนที่มีการทดลองหรือจัดกระทำ (Treatment/Intervention) ในการสร้างการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว สามารถออกแบบการวิจัยได้หลายรูปแบบ เช่นการวิจัยแบบเส้นฐานเดี่ยวแบบ A-B แบบ A-B-A แบบ A-B-A-B และการวิจัยแบบหลายแบบเส้นฐาน (Multiple Baseline Designs) สำหรับรูปแบบที่ใช้การวิจัยในครั้งนี้ คือการวิจัยแบบหลายเส้นฐานระหว่างพฤติกรรม (Multiple Baseline Design across Behaviors)

5.2 วิธีดำเนินการวิจัยแบบ A – B – A

วิเคราะห์ความสามารถเด็กในด้านที่ต้องการศึกษา เพื่อประเมินผลหาความสามารถเบื้องต้น

1. กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์
2. วิเคราะห์กิจกรรมที่ต้องการศึกษาให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก
3. จัดปัจจัยสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของเด็กกับกิจกรรมที่ต้องการศึกษาสัมพันธ์กัน
4. ทำการทดลอง
5. บันทึกการทดลองโดยการบันทึกการสังเกต และการบันทึกผลที่ได้
6. ทดสอบความสามารถในการแต่งกายของเด็กภายหลังการทดลอง
7. สรุปและนำเสนอผลการทดลองเป็นการบรรยายผลจากการสังเกตตารางและกราฟ

โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินผลที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (สมเกตต์ อุทโยธา . 2539: 16-17; อ้างอิงจาก Tawney; & Gast. 1984: 187-192)

6. เอกสารเกี่ยวกับชุดกิจกรรม

6.1 ความหมายของชุดกิจกรรม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 185) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมเป็นระบบการผลิตและการนำสื่อการเรียนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน และมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการเรียนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อการสร้างความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหาและอีกอย่าง หนึ่งอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดการเสาะแสวงหาอันนำไปสู่ความเข้าใจลึกซึ้ง และป้องกันการเข้าใจความหมายผิด สื่อการเรียนเหล่านี้เรียกอีกประการหนึ่งว่า สื่อประสมที่เรานำมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้การเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความหมายของชุดกิจกรรมการสอนนั้น ได้มีนักการศึกษาต่างประเทศให้ความหมายของชุดกิจกรรมการสอนไว้ดังนี้

ฮุสตัน และคนอื่นๆ (Houston; et al. 1972: 10-15) ได้ให้ความหมายไว้ว่าชุดกิจกรรมเป็นชุดประสบการณ์ที่จัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

แคปเฟอร์ และแคปเฟอร์ (Kapfer; & Kapfer. 1972: 3-10) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมเป็นรูปแบบการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้จนบรรลุพฤติกรรมที่เป็นผลของการเรียนรู้ และรวบรวมเนื้อหาที่นำมาสร้างเป็นชุดการเรียนนั้นได้มาจากขอบข่ายของความรู้ที่หลักสูตรต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เนื้อหาจะต้องตรงและชัดเจนที่จะสื่อความหมายให้ผู้เรียนได้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายของการเรียน

ดวน (Duan. 1973: 169) กล่าวถึงชุดกิจกรรมไว้ว่า ชุดกิจกรรม คือ ชุดของวัสดุทางการเรียนซึ่งรวบรวมไว้อย่างมีระเบียบ ช่วยให้ผู้เรียนได้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนตามเป้าหมาย

บราวน์ และคนอื่นๆ (Brown; et al. 1973: 338) ให้ความหมายไว้ว่าชุดกิจกรรมคือ ชุดของสื่อแบบประสมที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือครูให้สามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในกล่องหรือ ชุดกิจกรรมมักจะประกอบไปด้วยอุปกรณ์หลาย ๆ อย่าง เช่น ภาพโปร่งใส ฟิล์มสตริป รูปภาพ โปสเตอร์ สไลด์ และแผนภูมิ บางชุดอาจประกอบด้วยเอกสารเพียงอย่างเดียวบางชุดอาจจะเป็น โปรแกรมที่มีบัตรคำสั่งให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

จากความหมายที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปความหมายของชุดกิจกรรมการสอนได้ว่าเป็นชุดของสื่อการสอนที่ครูสร้างขึ้นโดยรวบรวมสื่อไว้หลากหลายชนิดเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยประกอบไปด้วยสื่อการสอน แผนการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้แล้วมีผู้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้ อย่างหลากหลายในประเทศไทยดังนี้

เพชรรัตดา เทพพิทักษ์ (2545: 30) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม คือ ชุดการเรียน หรือชุดการสอนนั่นเอง ซึ่งหมายถึง สื่อการสอนที่ครูเป็นผู้สร้างประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายชนิด และองค์ประกอบอื่นเพื่อให้นักเรียนศึกษาและประกอบปฏิบัติการด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือและมีการนำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ในการประกอบการเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จ

อารีย์ ทวีลาภ (2546: 32) ได้กล่าวถึงชุดการเรียนหรือชุดกิจกรรมว่า เป็นสื่อการเรียนสำเร็จรูปที่ประกอบด้วยสื่อหลายอย่าง จัดเข้าไว้ด้วยกันเป็นชุดที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในชุด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยพึ่งครูน้อยที่สุดผู้เรียนสามารถเรียนได้อย่างอิสระตามความสามารถของแต่ละบุคคล ชุดการเรียนนอกจากจะใช้สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาเป็นรายบุคคลแล้วยัง ใช้ประกอบการสอนแบบอื่น เช่น ใช้ประกอบการบรรยายหรือใช้สำหรับเรียนเป็นกลุ่มย่อย

รุ่งอรุณ เขียรประกอบ (2549: 9) ให้ความหมายไว้ว่า ชุดกิจกรรม คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำเอาสื่อ วัสดุอุปกรณ์และนวัตกรรมต่าง ๆ มาให้นักเรียนได้ศึกษา ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้ว เกิดการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้ให้ คำแนะนำช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนมีผลการเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากความหมายของชุดการสอน ชุดกิจกรรม และชุดการเรียนที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนโปรแกรมสำเร็จรูปที่จัดทำขึ้นอย่างหลากหลายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนของครู และเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องต่าง ๆ ที่ ครูผู้สอนมุ่งพัฒนา โดยครูเป็นผู้สอนทั้งรายบุคคล รายกลุ่มและ มีการนำหลักการทางจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ร่วมเพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

6.2 ประเภทของชุดกิจกรรม

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึง ประเภทของชุดการสอน ชุดการเรียนรู้ หรือชุดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สร้างได้ตัดสินใจว่าจะสร้างชุดกิจกรรมในรูปแบบใด ไว้หลายท่านดังนี้

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524: 61) ได้จำแนกประเภทของชุดกิจกรรมไว้ 2 ประเภทคือ

1. ชุดกิจกรรมสำหรับกิจกรรมกลุ่ม ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น ในวิธีการของศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) หรือบทเรียนโมดูลเมื่อออกแบบให้ใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีเรียน

2. ชุดกิจกรรมรายบุคคลส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามลำพัง เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียนและความก้าวหน้าในการเรียนตามความสามารถในเวลาที่แตกต่างกันผู้เรียนสามารถทดสอบ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าของตนเองได้ตลอดเวลา และตรวจคำตอบได้ทันที

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 5) และไชยยศ เรืองสุวรรณ (2522: 152) ได้แบ่งชุดกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภทสอดคล้องกันดังนี้

1. ชุดกิจกรรมสำหรับการบรรยาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดกิจกรรมสำหรับครูใช้ คือ เป็นชุดกิจกรรมสำหรับกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนให้ครูใช้ประกอบคำอธิบายเพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของ ครูให้ลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนมากยิ่งขึ้น ชุดกิจกรรมการสอนนี้จะมีเนื้อหาเพียงหน่วยเดียวและใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดกิจกรรมสำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดกิจกรรมนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน และอาจจัดการเรียนการสอนในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ชุดกิจกรรมแบบกลุ่มประกอบด้วย ชุดกิจกรรมย่อยที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนศูนย์การเรียนรู้ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วยในแต่ละศูนย์ที่มีสื่อการเรียนหรือบทเรียนครบชุดตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น สื่อการเรียนอาจจัดอยู่ในรูปของการเรียนการสอนรายบุคคล หรือผู้เรียนทั้งศูนย์ใช้ร่วมกันก็ได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดกิจกรรมแบบกิจกรรมกลุ่ม อาจจะต้องขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เอง ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนหากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอเมื่อจบการเรียนรู้ แต่ละศูนย์แล้วผู้เรียนอาจสนใจการเรียนเสริมเพื่อเจาะลึกถึงสิ่งที่เรียนรู้ได้จากศูนย์สำรองที่ครูจัดเตรียมไว้เพื่อเป็นการไม่เสียเวลาที่จะต้องรอคอยผู้อื่น

3. ชุดกิจกรรมสำหรับรายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมที่จัดระบบขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละคน เมื่อศึกษาครบแล้วจะทำการทดสอบประเมินผลความก้าวหน้า และศึกษาชุดกิจกรรมชุดอื่นต่อไปตามลำดับ เมื่อมีปัญหาผู้เรียนจะปรึกษากันได้ ในระหว่างผู้เรียนและผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้ประสานงานหรือผู้ชี้แนะแนวทางการเรียนด้วยชุดการเรียนการสอนนี้ จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลให้พัฒนาการเรียนรู้อย่างตนเองไปจนถึงเต็มขีดความสามารถโดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยผู้อื่น ชุดการเรียนการสอนแบบนี้บางครั้งเรียกว่าบทเรียน โมดูล

จากการศึกษาประเภทของชุดกิจกรรม ชุดการเรียนการสอน ทำให้ทราบได้ว่า แบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งครูและนักเรียนมีบทบาทแตกต่างกันไปในแต่ละประเภท ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ยึดแนวการสร้างชุดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นผู้ศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองและปฏิบัติกิจกรรมที่มีอยู่ในชุดกิจกรรมร่วมกัน โดยมีครูเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด และเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมในบางกิจกรรมร่วมกับนักเรียน

6.3 จิตวิทยาที่นำมาใช้ในชุดกิจกรรม

การสอนที่มีคุณภาพประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการบลูม (Bloom. 1976: 115–124)

1. การให้แนวทาง คือ คำอธิบายของครูที่ให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนว่าเมื่อเรียนเรื่องนั้นๆ แล้วจะต้องมีความสามารถอย่างไร ต้องทำอะไรบ้าง
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
3. การเสริมแรง ทั้งการเสริมแรงภายนอก เช่น สิ่งของการกล่าวชม หรือการเสริมแรงภายในตัวนักเรียนเอง เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ฯลฯ
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการแก้ไขข้อบกพร่อง จะต้องมีการแจ้งผลการเรียนและข้อบกพร่องให้นักเรียนทราบ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2531: 119) กล่าวว่า มีแนวคิดทางจิตวิทยาในการสร้างนวัตกรรม ดังนี้

1. เพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เพื่อยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. มีสื่อการเรียนใหม่ ๆ ที่ช่วยในการเรียนของนักเรียน แทนการสอนของครู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เปลี่ยนไปโดยเปลี่ยนแปลงจากครูเป็นผู้นำกิจกรรมต่างๆ เป็นผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

จะเห็นได้ว่าชุดกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนนั้น ต้องยึดหลักและดำเนินงานตามหลักจิตวิทยา มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถจากง่ายไปซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับประกอบกับผู้เรียนสามารถรู้ถึงผลการกระทำของตนเองอยู่ตลอดเวลา เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมชุดกิจกรรมจึงน่าจะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้มีคุณภาพมากขึ้น

6.4 โครงสร้างของชุดกิจกรรม

ทิตนา แวมมณี (2534: 10 -12) กล่าวว่าชุดการเรียนหรือชุดกิจกรรม ประกอบด้วย ส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม ประกอบด้วย หมายเลขกิจกรรม ชื่อของกิจกรรมและเนื้อหาของกิจกรรมนั้น

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรม และลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้นแนวคิดเป็นส่วนที่ระบุ เนื้อหา หรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น ส่วนนี้ควรได้รับการย้ำและเน้นเป็นพิเศษ

4. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยให้ครูทราบว่าจะต้องเตรียมอะไรบ้าง

5. เวลาที่ใช้เป็นส่วนที่ระบุจำนวนเวลาโดยประมาณว่ากิจกรรมนั้นควรใช้เวลาเพียงใด

6. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้วิธีการจัดกิจกรรมนี้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอน

7. ภาคผนวก ในส่วนนี้คือตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับครูรวมทั้งเฉลยแบบทดสอบ

ชลสิทธิ์ จันทาสี 2543: 50) ได้ทำชุดกิจกรรมการตัดสินใจทางวิทยาศาสตร์มีดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม เป็นเรื่องที่จะศึกษาในชุดกิจกรรมนั้น
2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายการใช้ชุด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้
3. จุดประสงค์ของกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุเป้าหมายที่นักเรียนต้องทำให้บรรลุผลเมื่อจบกิจกรรม
4. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนระบุเวลาในการเรียนชุดกิจกรรมนั้น
5. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม
6. เนื้อหา เป็นรายละเอียดที่ต้องการให้นักเรียนทราบ
7. สถานการณ์เป็นส่วนที่ราบสู่สถานการณ์ที่เป็นการบรรยายอุปภาพหรือการทดลอง
8. กิจกรรม เป็นส่วนที่ให้นักเรียนปฏิบัติที่กำหนดไว้ในชุดกิจกรรม
9. คำถามท้ายกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุข้อคำถามหลังการปฏิบัติกิจกรรม
10. คำเฉลยกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุถึงคำตอบในคำถามท้ายกิจกรรม

ดวน (Duan. 1973: 169) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดกิจกรรมไว้ 6 ประการคือ

1. จุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่ต้องเรียน
2. บรรยายเนื้อหา
3. มีจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
4. มีกิจกรรมในการเรียน
5. มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิด
6. มีเครื่องมือวัดผลก่อนที่จะเรียนเครื่องมือวัดผลระหว่างเรียนและเครื่องมือหลังเรียน

คาร์ดาเรลลี (Cardarelli. 1973: 150) ได้กำหนดโครงสร้างชุดกิจกรรมประกอบด้วย

1. หัวข้อ
2. หัวข้อย่อย
3. จุดมุ่งหมายหรือเหตุผล
4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
5. การทดสอบก่อนเรียน
6. กิจกรรมและการประเมินตนเอง
7. การทดสอบย่อย
8. การทดสอบขั้นสุดท้าย

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าโครงสร้างของชุดกิจกรรมประกอบไปด้วยชื่อกิจกรรมคำชี้แจงจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรมซึ่งเป็นส่วนสำคัญของชุดกิจกรรม แนวทางการจัดกิจกรรมตลอดจนการวัดและประเมินผลของกิจกรรม

6.5 ประโยชน์ของชุดกิจกรรม

สมจิต สุวรรณไพบูลย์ (2535: 39) ได้กล่าวถึง ข้อดีของชุดกิจกรรมดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนด้วยตนเองตามอัตราความสามารถของแต่ละคน
2. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู
3. ใช้สอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่ยังเรียนไม่ทัน
4. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอ่าน
5. ช่วยไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายจากการเรียนที่ครูต้องทบทวนซ้ำซาก
6. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่จำเป็นต้องเรียนให้พร้อมกัน
7. นักเรียนตอบผิดไม่มีผู้เยาะเย้ย
8. นักเรียนไม่ต้องคอยฟังการสอนของครู
9. ช่วยลดภาระของครูในการสอน
10. ช่วยประหยัดรายจ่ายอุปกรณ์ที่นักเรียนจำนวนมาก
11. ผู้เรียนจะเรียนเมื่อใดก็ได้ไม่ต้องคอยฟังผู้สอน
12. การเรียนไม่จำกัดเวลาและสถานที่
13. ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าชุดกิจกรรมเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและสามารถลดภาระของครูในการสอนทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้เมื่อมี

6.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม

งานวิจัยในประเทศ

กิติโรจน์ ปันทรนนทกะ (2551: 65) ได้ศึกษา ผลของการใช้ชุดกิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์ด้วยหมากรุกไทยที่มีต่อทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ที่เล่นหมากรุกไทยไม่เป็นและสนใจสมัครเข้าร่วมทำกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์ด้วยหมากรุกไทย พบว่า ทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้ชุดกิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์ด้วยหมากรุกไทยสูงกว่าก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จินตนา ศิริธัญญารัตน์ (2548: 64) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความสามารถในการสร้างสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิรเดช เหมือนสมาน (2552: 58) การพัฒนาชุดฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทองเพลิง สำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากสื่อสิ่งพิมพ์มีประสิทธิภาพ 80.03 / 85.50

2. นักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากสื่อสิ่งพิมพ์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากสื่อสิ่งพิมพ์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยเกี่ยวกับชุดกิจกรรมที่ได้ค้นคว้ามาพอสรุปได้ว่า การใช้ชุดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการเรียนและพัฒนาการที่ดีขึ้นได้

งานวิจัยต่างประเทศ

เนื่องจากนักการศึกษาในต่างประเทศนั้นนิยมใช้คำว่าชุดการสอน และชุดการเรียน มากกว่าชุดกิจกรรม ซึ่งต่างก็มีความหมายไปในทางเดียวกัน ดังนั้น ในที่นี้จะขอกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดการสอน งานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดการเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดกิจกรรมที่ได้มีนักการศึกษาในต่างประเทศได้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

มีคส์ (Meeks. 1972: 4296-4296-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนกับวิธีสอนแบบธรรมดา พบว่า วิธีสอนโดยใช้ชุดการเรียนมีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนด้วยวิธีสอนแบบธรรมดามากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มทดลอง พบว่า ทุกคนมีพัฒนาการทางเจตคติที่ดีต่อการสอนโดยใช้ชุดการเรียนเพิ่มขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ จึงสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้ชุดการเรียนดีกว่าการสอนแบบธรรมดา

บราวว์เลย์ (Brawley. 1975: 4280-A) ได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ชุดการสอนแบบสื่อประสมสอนเรื่องการบอกเวลากับเด็กที่เรียนช้า กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มเด็กที่เรียนช้า โดยใช้แบบทดสอบ Time Appreciation Test, Stanford Achievement Test Primary Level มาทดสอบก่อนและหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดการสอนบอกเวลาต่อเนื่องของบราวว์เลย์ (Brawley's Experimental Sequence on Time Telling) มีผลการเรียนดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ใช้ชุดการสอน

จากงานวิจัยเกี่ยวกับชุดการสอนที่ได้ค้นคว้ามาพบว่าการใช้ชุดการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีผลการเรียนและพัฒนาการที่ดีขึ้นได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนการแต่งกายมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลอง
5. วิธีดำเนินการทดลอง
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนอายุระหว่าง 6 – 10 ปีที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนอายุระหว่าง 6 – 10 ปีที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ที่มีระดับเชาวิปัญญา 50 – 70 ที่มีพัฒนาการทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายล่าช้าที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล ตำบลทับตีเหล็ก อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คนโดยมีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประเมินความสามารถพื้นฐานการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทั้ง 40 คน
2. เรียงลำดับคะแนนผลการประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายจากคะแนนมากไปหาน้อย
3. คัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายจากน้อยที่สุดขึ้นไป 12 อันดับ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมี 2 ชุดคือ

1. ชุดกิจกรรมการแต่งกาย 24 กิจกรรม
2. แบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกาย

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการแต่งกาย 24 กิจกรรม มีขั้นตอนในการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพตามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินถึงกลุ่ม มตัวอย่างเป็นหลัก โดยพยายามสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะ ระดับความรู้ ความสามารถและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำชุดกิจกรรมการแต่งกายโดยนำหลักการวิเคราะห์งานมาใช้ในการสร้างชุดกิจกรรมการแต่งกายจำนวน 24 ชุดกิจกรรม

1.2 นำชุดกิจกรรมการแต่งกายไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 ท่านโดยการหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ

อาจารย์ประพิมพ์พงษ์ วัฒนะรัตน์	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์นาถศจี สงค์อินทร์	ครู คศ. 2 ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี
อาจารย์อัจจิมา ศิริพิบุรย์ผล	นักวิชาการจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติการ สถาบันราชานุกูล

เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องในการดำเนินกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องดังต่อไปนี้

1.2.1 สื่อ กางเกง หรือกระโปรง ที่ติดกับแป้น ควรทำให้สามารถดึงออกจากแป้นได้เพื่อที่นักเรียนสามารถสอดแขน ขา เข้าไปในสื่อ กางเกงหรือกระโปรงได้

1.2.2 รูปแบบของเกมการศึกษาการเรียงลำดับขั้นตอนการสวมเสื้อ กางเกง หรือกระโปรง ควรเปลี่ยนจากการใช้เทปกาว และกระดาษลูกฟูก เป็นกระดาษแข็งใช้รูปแบบการสอดเพื่อเรียงลำดับแทน และรูปแบบของภาพควรเป็นรูปทรงที่น่าสนใจ เช่น รูปดอกไม้ ก้อนเมฆ แทน

1.2.3 ขนาดของสื่อการสอนควรมีขนาดเล็ก พอเหมาะ สามารถพับเก็บได้เพื่อความสะดวกในการ เคลื่อนย้าย ไปสอนได้ทุกที่ จากการวิเคราะห์ ผลการประเมินได้ค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

1.3 ทำการปรับปรุงแก้ไข แผนการจัดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.4 นำชุดกิจกรรมที่ทำการปรับปรุงตามผู้เชี่ยวชาญไป try - out กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของโรงเรียนลพบุรีปัญญานุกูล จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงคัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถด้านการแต่งกายล่าช้า

1.5 นำผลจากการ try – out มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

1.5.1 การเรียงลำดับการนำเสนอสื่อให้ชัดเจน เพื่อให้เด็กมีความสนใจในเนื้อหาที่สอน มากกว่าสนใจสื่อเพราะเด็กชอบที่จะเล่นสื่อมากกว่า

1.5.2 สื่อเกมการศึกษาควรทำให้แข็งแรงมากขึ้น เมื่อใช้จริงแล้ว เด็กดึงแรงทำให้เทปขาวหลุด

1.6 นำชุดกิจกรรมการแต่งกายทั้ง 24 ชุด ไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นอนุบาล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล จำนวน 12 คน

2. แบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจคุณภาพ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน

2.2 สร้างแบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายเป็นแบบรายการที่มีระดับการปฏิบัติ 3 ระดับคือ ปฏิบัติได้ ปฏิบัติได้บ้าง และปฏิบัติไม่ได้ โดย หากทำได้ให้น้ำหนักคะแนน เท่ากับ 2 คะแนน หากทำได้บ้างให้น้ำหนักคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน หากทำไม่ได้ให้น้ำหนักคะแนน เท่ากับ 0 คะแนน โดยแยกแบบประเมินแต่ละเพศเป็น 2 รายการ คือ การสวมเสื้อผ้าหน้ามีกระดุม และ การสวมกางเกงมีซิปและตะขอ หรือการสวมกระโปรงมีซิปและตะขอ เครื่องแต่งกายแต่ละชิ้นมีรายการที่ต้องประเมิน 12 รายการ แต่ละเพศจึงมีรายการที่ต้องประเมิน 24 รายการ

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งกาย ของคะแนนเต็ม 48 เป็นดังนี้

38.4 คะแนนขึ้นไป	หมายถึง	มีความสามารถในระดับดีมาก
33.6 – 38.3 คะแนน	หมายถึง	มีความสามารถในระดับดี
28.8 – 33.5 คะแนน	หมายถึง	มีความสามารถในระดับปานกลาง
24.0 – 28.7 คะแนน	หมายถึง	มีความสามารถระดับพอใช้
ต่ำกว่า 23.9 คะแนน	หมายถึง	มีความสามารถระดับต้องปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งกายเป็นรายพฤติกรรม ของคะแนนเต็ม 2 เป็นดังนี้

1.6 คะแนนขึ้นไป หมายถึง	มีความสามารถในระดับดีมาก
1.4 – 1.5 คะแนน หมายถึง	มีความสามารถในระดับดี
1.2 – 1.3 คะแนน หมายถึง	มีความสามารถในระดับปานกลาง
1.0 – 1.1 คะแนน หมายถึง	มีความสามารถระดับพอใช้
ต่ำกว่า 0.9 คะแนน หมายถึง	มีความสามารถระดับต้องปรับปรุง

2.3 นำแบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายที่ได้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 ท่าน และหาค่า IOC ของผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ

ผศ. สมเกต อุทโยธา	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์วารภรณ์ เมฆขาว	ครู คศ. 2 ชำนาญการ โรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล
อาจารย์ขวัญใจ สันติกุล	นักวิชาการการศึกษาพิเศษ ชำนาญการ สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ จังหวัดเชียงใหม่

เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ในเรื่องของ การใช้ภาษาให้ชัดเจน การแบ่งเกณฑ์กำหนดพฤติกรรมในแต่ละเกณฑ์ จนสามารถใช้งานได้ ผลการประเมินได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.4 นำแบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงนำไปทำการ try - out กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของโรงเรียนลพบุรีปัญญานุกูล จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง คัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถด้านการแต่งกายล่าช้า

2.5 นำผลจากการ try – out มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

2.5.1 ควรมีการสร้างความรู้ความคุ้นเคยกับเด็กก่อนการประเมินเพราะเด็กจะไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมเนื่องจากเด็กไม่คุ้นเคยกับผู้วิจัยจะทำให้ไม่ได้ผลการประเมินที่แท้จริง

2.6 จัดเตรียมแบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายเพื่อใช้จริง

แบบแผนการทดลอง

ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลอง Single Subject Research Design แบบ A-B-A Design ซึ่งได้แบ่งระยะการทดลองเป็น 3 ช่วง คือ

1. ช่วงเสถียรฐาน (Baseline หรือ A ตัวแรก) เป็นระยะที่มีการบันทึกข้อมูลทำการสังเกตพฤติกรรมโดยยังไม่มีการจัดกระทำ และมีการประเมินความสามารถด้านการแต่งกายโดยใช้แบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายที่จัดทำขึ้น

2. ช่วงการจัดกระทำ (Treatment หรือ B) เป็นระยะที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองผู้วิจัยเริ่มทำการสอนโดยการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ซึ่งทำให้เราทราบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเป้าหมายเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเส้นฐานจากการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายตามแผนการจัดกิจกรรมและทำการสังเกตพร้อมบันทึกพฤติกรรม เมื่อนักเรียนทำพฤติกรรมทั้งหมดแล้ว จึงเริ่มในช่วงงดการจัดกระทำ

3. ช่วงงดการจัดกระทำ (Evaluation หรือ A ตัวหลัง) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามผลจากการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย โดยที่ผู้วิจัยหยุดสอน แต่ยังบันทึกข้อมูล เหมือนกับที่อยู่ในระยะเส้นฐานแรก (A ตัวแรก) มีการประเมินความสามารถด้านการแต่งกายโดยใช้แบบประเมินที่จัดทำขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีผู้ช่วยในการวิจัย จึงได้จัดหาผู้ช่วยการวิจัย จำนวน 4 คน เพื่อความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม โดยให้ผู้ช่วยวิจัย 1 คน ต่อ เด็ก 3 คน มีหน้าที่ในการควบคุม ดูแลความปลอดภัยของนักเรียนและให้แรงเสริมแก่นักเรียนระหว่างการฝึก โดยไม่มีการสอนหรือชี้แนะการฝึกซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ผลการประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายจากการใช้แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) ปรากฏผลว่านักเรียนทั้ง 40 คนมีคะแนนความสามารถด้านการแต่งกายอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง จึงคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนน้อยสุดจากทำมา 12 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ทั้ง 24 ชุด ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ดังนี้
 ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน สร้างบรรยากาศในการเรียน
 ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ผู้วิจัยสอนขั้นตอน ให้นักเรียนดูและปฏิบัติตามขั้นตอน
 ขั้นที่ 3 นักเรียนฝึกปฏิบัติตามแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งมีผู้ช่วยผู้วิจัยช่วยดูแลโดยมีระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 8 สัปดาห์ / สัปดาห์ละ 3 วัน คือวัน จันทร์ พุธ และศุกร์ วันละ 40 นาที

3. เมื่อดำเนินการทดลองครบทั้งหมดแล้ว นำแบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายมาประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็ก (Posttest)

4. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายมาสรุปวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 79)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินกับจุดประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 79)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง

3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติที่ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนทดลองและหลังทดลองโดยใช้ค่า t-test สำหรับ Dependent Samples โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการทดลอง เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
\bar{D}	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนน
SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบที (t-distribution)
p	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติ
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ ข้อมูลในการทดลองตามลำดับ ดังนี้

1. ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย
2. การเปรียบเทียบความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อ เปรียบเทียบและศึกษาความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏในตารางดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

1.1 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายจำแนกเป็นรายบุคคล

ตาราง 2 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายจำแนกเป็นรายบุคคล

นักเรียนคนที่	ความสามารถด้านการแต่งกายก่อนการทดลอง		ความสามารถด้านการแต่งกายหลังการทดลอง	
	คะแนน	ระดับความสามารถ	คะแนน	ระดับความสามารถ
1	7	ต้องปรับปรุง	46	ดีมาก
2	8	ต้องปรับปรุง	47	ดีมาก
3	7	ต้องปรับปรุง	47	ดีมาก
4	8	ต้องปรับปรุง	47	ดีมาก
5	7	ต้องปรับปรุง	47	ดีมาก
6	7	ต้องปรับปรุง	48	ดีมาก
7	7	ต้องปรับปรุง	48	ดีมาก
8	8	ต้องปรับปรุง	47	ดีมาก
9	8	ต้องปรับปรุง	48	ดีมาก
10	9	ต้องปรับปรุง	48	ดีมาก
11	8	ต้องปรับปรุง	45	ดีมาก
12	8	ต้องปรับปรุง	48	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	7.67	ต้องปรับปรุง	47.17	ดีมาก

จากตาราง 2 แสดงว่า ก่อนการฝึกการแต่งกายโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา มีความสามารถในการแต่งกายโดยรวมอยู่ในระดับต้องปรับปรุงและพบว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทุกคนมีความสามารถในการแต่งกายอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง

หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถในการแต่งกายโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และพบว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทุกคนมีความสามารถในการแต่งกายอยู่ในระดับดีมาก

1.2 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย การสวมเสื้อผ้าหน้ามี กระดุมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายจำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม

ตาราง 3 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายการสวมเสื้อผ้าหน้ามีกระดูกของเด็ก
ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายจำแนก
ตามรายละเอียดพฤติกรรม

ลำดับ ที่	รายละเอียดพฤติกรรม	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
		\bar{X}	S	ระดับของ ความ สามารถ	\bar{X}	S	ระดับของ ความ สามารถ
1	หยิบเสื้อตรวจดูความเรียบร้อยเสื้อ ไม่กลับด้าน	1.00	0.00	พอใช้	2.00	0.00	ดีมาก
2	มือข้างหนึ่งจับคอเสื้อ	1.00	0.00	พอใช้	2.00	0.00	ดีมาก
3	สอดแขนข้างหนึ่งใส่แขนเสื้อ	1.00	0.00	พอใช้	2.00	0.00	ดีมาก
4	มืออีกข้างดึงไหล่เสื้อที่ขึ้นคลุมบ่า	0.75	0.45	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
5	เลื่อนมือข้างที่ใส่แขนเสื้อแล้วมาดึง ตัวเสื้อขึ้นคลุมไหล่	0.25	0.45	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
6	สอดแขนด้านที่เหลือใส่แขนเสื้อ	0.08	0.29	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
7	มือทั้งสองข้างจับสาบเสื้อดึงเข้าชิด กันกลางลำตัวจัดความเรียบร้อย ชายเสื้อตรงกัน	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
8	มือข้างหนึ่งจับกระดูก	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
9	มืออีกข้างจับสาบเสื้อบริเวณรังคัม ให้ตรงกัน	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
10	สอดกระดูกใส่ในรังคัม	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
11	ดึงกระดูกออกจากรังคัม	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	1.83	0.39	ดีมาก
12	สวมเสื้อติดกระดูกได้เรียบร้อย	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	1.58	0.51	ดี
รวมเฉลี่ย		0.34	0.06	ต้อง ปรับปรุง	1.95	0.07	ดีมาก

จากตาราง 3 แสดงว่าก่อนการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการแต่งกายความสามารถ ในการสวมเสื้อผ่าหน้าและมีกระดุมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง พฤติกรรม การจับเสื้อดึงเข้าชิดกัน จับกระดุม สอดกระดุม ใส่ในรังคัม การดึงกระดุมออกจากรังคัม ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการติดกระดุมเสื้อเด็กไม่สามารถปฏิบัติได้แต่มีบางพฤติกรรม เด็กสามารถทำได้บ้าง การจับตัวเสื้อ สอดแขนใส่เสื้อ เลื่อนมือดึงตัวเสื้อเข้าหาลำตัว

หลังการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการแต่งกาย ความสามารถ โดยรวมในการสวมเสื้อผ่าหน้าและมีกระดุมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นการสวมเสื้อติดกระดุมได้ เรียบร้อยที่เด็กปฏิบัติได้ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการตรวจสอบความเรียบร้อยของเสื้อ เป็นพฤติกรรมที่ต้องใช้เวลา ฝึกฝนอีกค่อนข้างมาก คือ เด็กสามารถติดกระดุมได้ แต่อาจจะไม่ถูกคู่ สลับกันไปมาบ้าง เป็นต้น

1.3 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย การสวมกางเกง / กระโปรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย จำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม ดังตาราง 4

ตาราง 4 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายการสวมกางเกง / กระโปรงของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย จำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม

ลำดับที่	รายละเอียดพฤติกรรม	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
		\bar{X}	S	ระดับของความสามารถ	\bar{X}	S	ระดับของความสามารถ
1	หยิบกางเกง/กระโปรงตรวจดูความเรียบร้อยตัวชิปอยู่ด้านหน้า ไม่กลับด้าน	1.00	0.00	พอใช้	2.00	0.00	ดีมาก
2	สอดขาทั้งสองข้างใส่ในกางเกง/กระโปรง	1.00	0.00	พอใช้	2.00	0.00	ดีมาก
3	ดึงกางเกง/กระโปรงขึ้นถึงหัวเข่า	0.83	0.39	ต้องปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
4	ลุกขึ้นยืน	0.75	0.45	ต้องปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
5	ดึงกางเกง/กระโปรงขึ้นถึงเอว	0.00	0.00	ต้องปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ ที่	รายละเอียดพฤติกรรม	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
		\bar{X}	S	ระดับของ ความ สามารถ	\bar{X}	S	ระดับของ ความ สามารถ
6	มือข้างหนึ่งจับตะขอตัวผู้	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
7	มือข้างที่เหลือจับตะขอตัวเมีย	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
8	จับตะขอทั้งสองขึ้นเกี่ยวเข้าหากัน	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
9	มือข้างหนึ่งจับที่หัวชิปกางเกง/กระโปรง	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
10	มือข้างหนึ่งจับที่ตัวกางเกง/กระโปรง	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	2.00	0.00	ดีมาก
11	ดึงชิปขึ้นจนสุดตัวชิป	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	1.92	0.29	ดีมาก
12	สวมกางเกง/กระโปรงมีชิปและตะขอได้ เรียบร้อย	0.00	0.00	ต้อง ปรับปรุง	1.83	0.39	ดีมาก
	รวมเฉลี่ย	0.30	0.04	ต้อง ปรับปรุง	1.98	0.04	ดีมาก

จากตาราง 4 แสดงว่าก่อนการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการแต่งกายนั้นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถด้านการแต่งกายโดยรวมอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง พฤติกรรม การจับตะขอ การเกี่ยวตะขอเข้าหากัน การรูดชิป และเด็กมีความสามารถอยู่ในระดับ พอใช้ พฤติกรรมการจับกางเกง / กระโปรง สวมกางเกง / กระโปรง

หลังการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการแต่งกาย ความสามารถ โดยในการสวมกางเกง / กระโปรงของนักเรียน โดยรวม อยู่ในระดับดีมากและเด็กสามารถปฏิบัติได้ในระดับดีมากในทุกรายละเอียดพฤติกรรม

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ตาราง 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ความสามารถด้านการแต่งกาย	\bar{X}	S	\bar{D}	SD	t	p
การสวมเสื้อผ้าหน้ามีกระดุม						
ก่อนการฝึก	4.08	0.67	19.33	1.15	58.00 **	.000
หลังการฝึก	23.41	0.79				
การสวมกางเกง / กระโปรง						
ก่อนการฝึก	3.58	0.51	20.16	0.72	97.33 **	.000
หลังการฝึก	23.75	0.45				
รวม						
ก่อนการฝึก	7.67	0.65	39.50	1.09	125.86 **	.000
หลังการฝึก	47.17	0.94				

จากตาราง 5 หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายโดยรวมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย การสวมเสื้อผ้าหน้ามีกระดุม การสวมกางเกง / กระโปรง มีซิปและตะขอ หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการทดลองโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกาย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกาย
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังการฝึกโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกาย

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ใช้ชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกาย มีความสามารถด้านการแต่งกายเพิ่มขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษานี้จะเป็นแนวทางในการสอนและพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของครูผู้สอน หรือบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาความสามารถของเด็กในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนอายุระหว่าง 6 – 10 ปี ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ มีระดับเชาวน์ปัญญา 50 – 70 อายุระหว่าง 6 – 10 ปี ที่มีพัฒนาการทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายล่าช้า ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล ตำบลทับใต้เหล็ก อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมี 2 ชุดคือ

1. ชุดกิจกรรมการแต่งกาย 24 กิจกรรม
2. แบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกาย

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการแต่งกาย 24 กิจกรรม มีขั้นตอนในการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพตามที่ผู้วิจัยได้คำนึงถึงกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก โดยพยายามสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะ ระดับความรู้ ความสามารถและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำชุดกิจกรรมการแต่งกายโดยนำหลักการวิเคราะห์งานมาใช้ในการสร้างชุดกิจกรรมการแต่งกายจำนวน 24 ชุดกิจกรรม

1.2 นำชุดกิจกรรมการแต่งกายไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คนโดยการหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องในการดำเนินกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องดังต่อไปนี้

1.2.1 สื่อ กางเกง หรือกระโปรง ที่ติดกับแป้น ควรทำให้สามารถดึงออกจากแป้นได้เพื่อที่นักเรียนสามารถสอดแขน ขา เข้าไปในสื่อ กางเกงหรือกระโปรงได้

1.2.2 รูปแบบของเกมการศึกษาการเรียงลำดับขั้นตอนการสวมเสื้อ กางเกง หรือกระโปรง ควรเปลี่ยนจากการใช้ตุ๊กตักาง และกระดาษลูกฟูก เป็นกระเป๋าหนังใช้รูปแบบการสอดเพื่อเรียงลำดับแทน และรูปแบบของภาพควรเป็นรูปทรงที่น่าสนใจ เช่น รูปดอกไม้ ก้อนเมฆ แทน

1.2.3 ขนาดของสื่อการสอนควรมีขนาดเล็ก พอเหมาะ สามารถพับเก็บได้เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายไปสอนได้ทุกที่ จากการวิเคราะห์ผลการประเมินได้ค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

1.3 ทำการปรับปรุงแก้ไข แผนการจัดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.4 นำชุดกิจกรรมที่ทำการปรับปรุงตามผู้เชี่ยวชาญไป try - out กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของโรงเรียนลพบุรีปัญญานุกูล จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงคัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถด้านการแต่งกายล่าช้า

1.5 นำผลจากการ try – out มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

1.4 นำชุดกิจกรรมการแต่งกายทั้ง 24 ชุด ไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นอนุบาล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล จำนวน 12 คน

2. แบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย มีขั้นตอนในการสร้าง และตรวจคุณภาพ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมิน ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน

2.2 สร้างแบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายเป็นแบบ รายการที่มีระดับการปฏิบัติ 3 ระดับคือ ปฏิบัติได้ ปฏิบัติได้บ้าง และปฏิบัติไม่ได้ โดยหากทำได้ให้ น้ำหนักคะแนน เท่ากับ 2 คะแนน หากทำได้บ้างให้น้ำหนักคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน หากทำไม่ได้ ให้น้ำหนักคะแนน เท่ากับ 0 คะแนน โดยแยกแบบประเมินแต่ละเพศเป็น 2 รายการ คือ การสวม เสื้อผ้าหน้ามีกระดุม และ การสวมกางเกงมีซิปปและตะขอ หรือการสวมกระโปรงมีซิปปและตะขอ เครื่องแต่งกายแต่ละชิ้นมีรายการที่ต้ องประเมิน 12 รายการ แต่ละเพศจึงมีรายการที่ต้องประเมิน 24 รายการ

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งกาย ของคะแนนเต็ม 48 เป็นดังนี้

- 38.4 คะแนนขึ้นไป หมายถึง มีความสามารถในระดับดีมาก
- 33.6 – 38.3 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในระดับดี
- 28.8 – 33.5 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในระดับปานกลาง
- 24.0 – 28.7 คะแนน หมายถึง มีความสามารถระดับพอใช้
- ต่ำกว่า 23.9 คะแนน หมายถึง มีความสามารถระดับต้องปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินความสามารถในการแต่งกายเป็นรายพฤติกรรม ของคะแนนเต็ม 2 เป็นดังนี้

- 1.6 คะแนนขึ้นไป หมายถึง มีความสามารถในระดับดีมาก
- 1.4 – 1.5 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในระดับดี
- 1.2 – 1.3 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในระดับปานกลาง
- 1.0 – 1.1 คะแนน หมายถึง มีความสามารถระดับพอใช้
- ต่ำกว่า 0.9 คะแนน หมายถึง มีความสามารถระดับต้องปรับปรุง

2.3 นำแบบประเมินควา มสามารถด้านการแต่งกายที่ได้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มี ประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 คน และหาค่า IOC ของผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไข ในเรื่องของการใช้ภาษาให้ชัดเจน การแบ่งเกณฑ์กำหนดพฤติกรรมในแต่ละเกณฑ์ จนสามารถ ใช้งานได้ ผลการประเมินได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.4 นำ แบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายที่ได้รับการปรับปรุง จาก ผู้เชี่ยวชาญไป try - out กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของโรงเรียนลพบุรี ปัญญาคุณ จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง คัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถด้านการแต่งกายล่าช้า

2.5 นำผลจากการ try – out มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

2.6 นำแบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายไปประเมินเด็ก

แบบแผนการทดลอง

ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลอง Single Subject Research Design แบบ A-B-A Design ซึ่งได้แบ่งระยะการทดลองเป็น 3 ช่วง คือ

1. ช่วงเส้นฐาน (Baseline หรือ A ตัวแรก) เป็นระยะที่มีการบันทึกข้อมูลทำการสังเกตพฤติกรรมโดยยังไม่มีการจัดกระทำ และมีการประเมินความสามารถด้านการแต่งกายโดยใช้แบบประเมินความสามารถด้านการแต่งกายที่จัดทำขึ้น

2. ช่วงการจัดกระทำ (Treatment หรือ B) เป็นระยะที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองผู้วิจัยเริ่มทำการสอนโดยการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ซึ่งทำให้เราทราบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเป้าหมายเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเส้นฐานจากการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายตามแผนการจัดกิจกรรมและทำการสังเกตพร้อมบันทึกพฤติกรรม เมื่อนักเรียนทำพฤติกรรมทั้งหมดแล้ว จึงเริ่มในช่วงดการจัดกระทำ

3. ช่วงงดการจัดกระทำ (Evaluation หรือ A ตัวหลัง) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามผลจากการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย โดยที่ผู้วิจัยหยุดสอน แต่ยังคงบันทึกข้อมูล เหมือนกับที่อยู่ในระยะเส้นฐานแรก (A ตัวแรก) มีการประเมินความสามารถด้านการแต่งกายโดยใช้แบบประเมินที่จัดทำขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีผู้ช่วยในการวิจัย จึงได้จัดหาผู้ช่วยการวิจัย จำนวน 4 คน เพื่อความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม โดยให้ผู้ช่วยวิจัย 1 คน ต่อ เด็ก 3 คน มีหน้าที่ในการควบคุม ดูแลความปลอดภัยของนักเรียนและให้แรงเสริมแก่นักเรียนระหว่างการฝึก โดยไม่มีการสอนหรือชี้แนะการฝึกซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ผลการประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายจากการใช้แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) ปรากฏผลว่านักเรียนทั้ง 40 คนมีคะแนนความสามารถด้านการแต่งกายอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง จึงคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนน้อยสุดมา 12 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ทั้ง 24 ชุด ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน สร้างบรรยากาศในการเรียน

ขั้นที่ 2 ชี้สอน ผู้วิจัยสอนขั้นตอน ให้นักเรียนดูและปฏิบัติตามขั้นตอน

ขั้นที่ 3 นักเรียนฝึกปฏิบัติตามแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งมีผู้ช่วยผู้วิจัยช่วยดูแลโดยมี

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 8 สัปดาห์ / สัปดาห์ละ 3 วัน คือวัน จันทร์ พุธ และศุกร์ วันละ 40 นาที

3. เมื่อดำเนินการทดลองครบทั้งหมดแล้ว นำแบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายมาประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็ก (Posttest)

4. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายมาสรุปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเด็กเรียนได้ หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย โดยใช้ t-test สำหรับ Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายอยู่ในระดับต้องปรับปรุง หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายอยู่ในระดับดีมาก
2. การใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายโดยรวมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายอยู่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความสามารถของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ที่ได้รับการฝึกการแต่งกายด้วยชุดกิจกรรมการแต่งกาย ปรากฏผลดังนี้

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับสติปัญญา 50 – 70 อายุระหว่าง 6 - 10 ปีที่ได้รับการฝึกการแต่งกายด้วยชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกาย มีความสามารถในการ แต่งกาย สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐาน คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการฝึกการแต่งกายด้วยชุดฝึกการแต่งกาย มีความสามารถด้านการแต่งกายที่สูงขึ้น ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสามารถด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับสติปัญญา 50 – 70 อายุระหว่าง 6 – 10 ปี ทั้งโดยรวม และรายพฤติกรรม ที่เพิ่มขึ้นนั้น ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จในการฝึกคือการ สร้างชุดกิจกรรมการแต่งกายโดย ใช้หลักการวิเคราะห์งานมาแบ่งเนื้อหาขั้นตอนในการฝึกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ หลายขั้นตอน โดยจัดเรียงเนื้อหา จากง่ายไปหายาก เพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการฝึก ฝึกลักษณะเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับ Hickson,

Blackman and Reis ที่กล่าวไว้ว่า หลักการวิเคราะห์งานมักนิยม นำมาใช้ในการฝึกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเพื่อให้มองเห็นการทำงานเป็นรูปธรรมที่ใช้ในการฝึกเป็นขั้นๆ ซึ่งกลยุทธ์ในการส่งเสริมแบบแผนการเรียนรู้และความคิดในด้านความทรงจำ ความเข้าใจ ตลอดจนการประมวลปัญหาได้ด้วยตนเอง (Hickson, Blackman; & Reis. 1995: 170) ซึ่งแสดงว่าการวิเคราะห์งานเป็นปัจจัยในการส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประสบความสำเร็จในการฝึกทักษะต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีรนุตร พูลทองคำ (วีรนุตร พูลทองคำ. 2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ผลจากการใช้ชุดฝึกทักษะการรับประทานอาหารเชิงวิเคราะห์งานกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความพิการซ้ำซ้อน พบว่าหลังการใช้ชุดฝึกทักษะการรับประทานอาหารเชิงวิเคราะห์งานนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความพิการซ้ำซ้อนมีทักษะการรับประทานอาหารที่สูงขึ้น อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันติยา ช่วยหนู (สันติยา ช่วยหนู. 2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองของ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ พบว่าหลังจากใช้วิธีการสอนแบบการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถช่วยเหลือตนเองได้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสอนใช้หลักการแบบ 3 R's คือ

2.1 Repetition คือ การฝึกซ้ำและใช้เวลาฝึกมากกว่าเด็กปกติใช้วิธีหลายๆ วิธีในเนื้อหาเดิม

2.2 Relaxation คือ การฝึกแบบไม่ตึงเครียดไม่ฝึกเนื้อหาวิชาเดิวนานเกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมวิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรี เล่นกีฬาหรือให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง

2.3 Routine คือ การฝึกให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน การฝึกแบบไม่ตึงเครียด และให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงจากสื่อการสอนที่เป็นรูปธรรม เป็นของจริงที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. 2542: 15-16) สามารถส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาตนเองในการแต่งกายได้มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจท์ที่กล่าวว่าพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดนี้จะเริ่มพัฒนาจากการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์เป็นทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงวัยพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวโดยอาศัยกระบวนการทำงานที่สำคัญของโครงสร้างทางด้านสติปัญญา คือ ขบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) และขบวนการปรับขยายโครงสร้าง (กรณีการ์ กลิ่นหวาน. 2547: 43-44; อ้างอิงจาก Piaget. 1952: 236-246) ซึ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอายุระหว่าง 6 – 10 ปีที่มีระดับสติปัญญาระหว่าง 50 – 70 ปีมีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้สัมผัสเรียนรู้และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการนำเกมการศึกษาลำดับขั้นตอนการแต่งกายในชุดกิจกรรมเป็น การย้ายกระบวนการต่างๆ ในการแต่งกายจากรูปธรรมเชื่อมโยงไปยังสิ่งที่นามธรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในขั้นต่อไป (กรณีการ์ กลิ่นหวาน. 2547: 43-44; อ้างอิงจาก Piaget. 1952: 236-246) ระหว่างการฝึกการให้การเสริมแรงเมื่อเด็กสามารถทำได้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมีแรงจูงใจในการฝึกและพัฒนาตนเองตามศักยภาพต่อไป

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้

จากการวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า การฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย โดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกาย นอกจากจะพัฒนาทักษะการแต่งกายแล้วยังช่วยพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในทักษะด้านอื่นๆ คือ

1. การให้เด็กได้ฝึกขั้นต้น อนุกรมสมเสื่อติดกระดุม เป็นการฝึกสมาธิของเด็กในขณะที่ฝึกเป็นอย่างดี กล่าวคือในขณะที่เด็กกำลังตั้งใจฝึกการติดกระดุม เด็กได้ใช้สมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งที่กำลังทำไม่วกแวก ถูกชักจูงความสนใจได้ง่าย
2. การที่เด็กได้เล่นเกมการศึกษาลำดับขั้นตอนการแต่งกาย ช่วยให้เด็กได้ใช้ความคิดในการลำดับขั้นตอนการแต่งกายให้ถูกต้อง เพื่อเป็นการถ่ายโยงความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ดี และยังช่วยให้เด็กมีความเพลิดเพลินในการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบ ความสามารถของ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติ ปัญญาในทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบว่า วิธีการใดที่จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถในการแต่งกายได้มากกว่า
2. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านอื่นๆ ที่มีความจำเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น ด้านสุขอนามัยและการขับถ่าย ได้แก่ การแปรงฟัน การขับถ่าย การล้างก้น การทำความสะอาดเสื้อผ้า เป็นต้น
3. ในการทำวิจัยกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรมีการจัดทำสื่อการสอนให้เหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนของเด็กเพื่อเด็กจะได้ไม่ต้องรอในการฝึกนาน เพราะจะทำให้ความสนใจในการทำกิจกรรมลดลง

บรรณานุกรม

- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2540). การลดพฤติกรรมซ้ำๆ แปลกๆ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในโรงพยาบาลราชานุกูล โดยใช้วิธีการเสริมแรงแบบดีอาร์ไอร่วมกับการทำให้อยู่หนึ่ง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547, กุมภาพันธ์). การเสริมทักษะให้เด็กเล็กช่วยเหลือตนเอง. ในวารสารการศึกษาปฐมวัย. 2(3): 23 – 35.
- กรมวิชาการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า.
- กรมวิชาการ. (2545). คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ.
- กรมวิชาการ. (2546). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.
- กรรณิการ์ กลิ่นหวาน. (2547). ผลของการจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียน 4 แบบที่มีต่อการคิดแบบเอहनัยของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิติโรจน์ ปันทรนนทกะ. (2551). ผลของการใช้ชุดกิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์ด้วยหมากรุกไทยที่มีต่อทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์เพ็ญ เหล่านรเศรษฐ์. (2544). ผลของการฝึกโดยใช้หลักการวิเคราะห์งาน เพื่อพัฒนาทักษะการทำความสะอาดเสื้อผ้าของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเขาวนปัญญา 35-50. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา ศิริชัยญารัตน์. (2548). การศึกษาผลการเรียนรู้อัตนศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้อัตนศาสตร์โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรเดช เหมือนสมาน. (2551). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทองเพลงสำนักงานเขตคลองสานกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เบญจมา ชลธารันนท์; และศิริวิมล ใจงาม. (2543). *การศึกษาแบบเรียนรวม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม. (2539). *การศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกการช่วยเหลือตนเอง ด้านการแต่งกายเป็นรายบุคคล โดยใช้หลักการวิเคราะห์งานของเด็กกลุ่มอาการดาวน์*. ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จำไพเพลส.
- ผดุง อารยะวิญญู; และกุลยา ก่อสุวรรณ. (2547). *การฝึกปฏิบัติการวิจัยการศึกษาพิเศษ*. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- (2546). *การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรวิไลย์ เกตุแก่นจันทร์. (2539). *แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้*. เอกสารประกอบการอบรมครูการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2542). *การเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับเด็กปกติ*. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับเด็กปกติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. (2536). *จิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- พวงเพชร พวงศีลสิทธิ์. (2546). *การศึกษาผลการสอนทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกที่ได้รับ การสอนโดยวิธีเรื่องราวทางสังคม*. ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533). *เทคนิคการสอน : การจัดกิจกรรมการสอนในระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายโสตทัศนศึกษา สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน: ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- โรงพยาบาลราชานุกูล. (2541). *คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลราชานุกูล.
- (2544). *คู่มือฝึกเด็กในการดำรงชีวิตประจำวัน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

- รุ่งอรุณ เขียรประกอบ. (2549). การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). พัฒนาหลักสูตรมิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นครสวรรค์การพิมพ์.
- วีรานุตร พูลทองคำ. (2545). การศึกษาทักษะการรับประทานอาหารของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้ จากการใช้ชุดฝึกทักษะการรับประทานอาหารเชิงวิเคราะห์งาน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย. (2529). คู่มือการจัดการเรียนร่วม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศรียา นิยมธรรม. (2534). การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีสมร ทินานนท์. (2536). กระบวนการเรียนการสอนเชิงพฤติกรรมสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา (แบบฝึกหัดสำหรับครูผู้ฝึก). กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- สันติยา ช่วยหนู. (2551). การพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์งานร่วมกับวิธีลูกโซ่ย้อนกลับ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมเกตตุ อุทธโยธา. (2539). การใช้วิธีย้อนกลับอย่างต่อเนื่องในการสอนการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเขาวนปัญญา 50 -70. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สร้อยสุดา วิทยากร. (2532). การบริหารเด็กสมองพิการ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุ้นเรือน อำไพพัสดร์. (2540). คู่มือการปฏิบัติการ “การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: คุรุสภา
- (2542). จิตวิทยาการสอนเพื่อพัฒนาบุคคลพิเศษด้านสติปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual Disorders*. Washington. D.C.: American Psychiatric Press.
- Duan, J.E. (1973). *Individuallized Instructuional Programe and Materials*. Englewood Cliffs, New Jersey: Educational Technology.
- Hickson L., Blackman S.L.; & Reis M. E. (1995). *Mental Retardation Foundations of Educational Programming*. Needham Heights: Simon & Schust.
- Rafalowski, T. H. (1993). *Early Intervention*. The Conard N. Hilton Foundation: USA.

ภาคผนวก ก
คู่มือการใช้แบบประเมิน
แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

คู่มือการใช้แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ด้านการแต่งกาย

คำชี้แจง

แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญาระหว่าง 50 – 70 ช่วงอายุระหว่าง 6 – 10 ปี ที่มีความล่าช้าในด้านการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย โดยใช้ร่วมกับชุดกิจกรรมการแต่งกายที่จัดทำขึ้นเพื่อประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีระดับสติปัญญา ระหว่าง 50 – 70 ช่วงอายุระหว่าง 6 – 10 ปี ในแบบประเมินการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายนี้ประกอบไปด้วย

1. แบบประเมินการสวมเสื้อผ่าหน้ามีกระดุม ในเด็กชาย เสื้อคอปก
2. แบบประเมินการสวมเสื้อผ่าหน้ามีกระดุม ในเด็กผู้หญิง เสื้อคอปก
3. แบบประเมินการสวมกางเกงมีซิปปหน้าและตะขอ ในเด็กชาย
4. แบบประเมินการสวมกระโปรงมีซิปปหน้าและตะขอ ในเด็กผู้หญิง

เกณฑ์ในการประเมินคือ

ระดับคะแนน	0 หมายถึง	นักเรียนไม่สามารถทำได้ ไม่ลงมือทำ ไม่ให้ความร่วมมือ แม้จะให้แรงเสริมหรือแรงจูงใจใด ๆ ก็ตาม
ระดับคะแนน	1 หมายถึง	นักเรียนสามารถทำได้เองบ้าง โดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือ โดยการบอกและให้แรงเสริมโดยการแตะมือบ้างเล็กน้อย
ระดับคะแนน	2 หมายถึง	นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตัวเอง

การนำแบบประเมินไปใช้

1. นำสื่อเสื้อผ้าขนาดเท่าตัวนักเรียนและตรงกับเพศของนักเรียนมาให้ให้นักเรียนทดลองสวมใส่ด้วยตนเองโดยผู้ประเมินไม่มีการกระตุ้น หรือการชี้แนะในการสวมใส่เสื้อผ้า
2. ผู้ประเมินทำการสังเกตและทำเครื่องหมายในช่องรายละเอียดพฤติกรรม
3. ผู้ประเมินทำการรวบรวมคะแนนทั้งหมดหากพบว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง – พอใช้ จึงนำชุดกิจกรรมการแต่งกายมาใช้ฝึกนักเรียน และเก็บคะแนนที่รวบรวมไว้เป็นคะแนนก่อนการใช้ชุดกิจกรรม
4. ผู้ประเมินทำการสังเกตและทำเครื่องหมายในช่องรายละเอียดพฤติกรรมภายหลังจากใช้ชุดกิจกรรมจนครบกำหนดแล้ว
5. ผู้ประเมินทำการรวบรวมคะแนนทั้งหมดและเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อดูความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายที่เพิ่มขึ้น

แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

ชื่อนักเรียน..... วันที่.....
ครั้งที่ทดสอบ..... ผู้ทดสอบ.....

- คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่นักเรียนสามารถทำได้
- เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรม การสวมเสื้อผ้าหน้ามีกระดุม ในเด็กชาย เสื้อคอปก
- ระดับคะแนน 0 หมายถึง นักเรียนไม่สามารถทำได้ ไม่ลงมือทำ ไม่ให้ความร่วมมือ แม้จะให้แรงเสริมหรือแรงจูงใจใด ๆ ก็ตาม
- ระดับคะแนน 1 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้เองบ้าง โดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือ โดยการบอกและให้แรงเสริมโดยการแตะมือบ้างเล็กน้อย
- ระดับคะแนน 2 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตัวเอง

ลำดับ ชั้น	รายละเอียดพฤติกรรม	ระดับความสามารถ			หมายเหตุ
		0	1	2	
1	หยิบเสื้อตรวจดูความเรียบร้อยเสื้อไม่กลับด้าน				
2	มือข้างหนึ่งจับคอเสื้อ				
3	สอดแขนข้างหนึ่งใส่แขนเสื้อ				
4	มืออีกข้างดึงไหล่เสื้อที่ขึ้นคลุมป่า				
5	เลื่อนมือข้างที่ใส่แขนเสื้อแล้วมาดึงตัวเสื้อขึ้นคลุมไหล่				
6	สอดแขนด้านที่เหลือใส่แขนเสื้อ				
7	มือทั้งสองข้างจับสาบเสื้อดึงเข้าชิดกันกลางลำตัว จัดความเรียบร้อยชายเสื้อตรงกัน				
8	มือข้างหนึ่งจับกระดุม				
9	มืออีกข้างจับสาบเสื้อบริเวณรังดุมให้ตรงกัน				
10	สอดกระดุมใส่ในรังดุม				
11	ดึงกระดุมออกจากรังดุม				
12	สวมเสื้อติดกระดุมได้เรียบร้อย				

แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

ชื่อนักเรียน..... วันที่.....

ครั้งที่ทดสอบ..... ผู้ทดสอบ.....

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่นักเรียนสามารถทำได้

เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรม การสวมเสื้อผ้าหน้ามีกระดุม ในเด็กหญิง เสื้อคอบัว

ระดับคะแนน 0 หมายถึง นักเรียนไม่สามารถทำได้ ไม่ลงมือทำ ไม่ให้ความร่วมมือ แม้จะให้แรงเสริมหรือแรงจูงใจใด ๆ ก็ตาม

ระดับคะแนน 1 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้เองบ้าง โดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือ โดยการบอกและให้แรงเสริมโดยการแตะมือบ้างเล็กน้อย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตัวเอง

ลำดับ ขั้น	รายละเอียดพฤติกรรม	ระดับความสามารถ			หมายเหตุ
		0	1	2	
1	หยิบเสื้อตรวจดูความเรียบร้อยเสื้อไม่กลับด้าน				
2	มือข้างหนึ่งจับคอเสื้อ				
3	สอดแขนข้างหนึ่งใส่แขนเสื้อ				
4	มืออีกข้างดึงไหล่เสื้อที่ขึ้นคลุมบา				
5	เลื่อนมือข้างที่ใส่แขนเสื้อแล้วมาดึงตัวเสื้อขึ้นคลุมไหล่				
6	สอดแขนด้านที่เหลือใส่แขนเสื้อ				
7	มือทั้งสองข้างจับسابเสื้อดึงเข้าชิดกันกลางลำตัวจัดความเรียบร้อยชายเสื้อตรงกัน				
8	มือข้างหนึ่งจับกระดุม				
9	มืออีกข้างจับسابเสื้อบริเวณรังดุมให้ตรงกัน				
10	สอดกระดุมใส่ในรังดุม				
11	ดึงกระดุมออกจากรังดุม				
12	สวมเสื้อติดกระดุมได้เรียบร้อย				

แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

ชื่อนักเรียน..... วันที่.....

ครั้งที่ทดสอบ..... ผู้ทดสอบ.....

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่นักเรียนสามารถทำได้

เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรม การสวมกางเกงมีซิปปหน้าและตะขอ ในเด็กชาย

ระดับคะแนน 0 หมายถึง นักเรียนไม่สามารถทำได้ ไม่ลงมือทำ ไม่ให้ความร่วมมือ แม้จะให้แรงเสริมหรือแรงจูงใจใด ๆ ก็ตาม

ระดับคะแนน 1 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้เองบ้าง โดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือ โดยการบอกและให้แรงเสริมโดยการแตะมือบ้างเล็กน้อย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตัวเอง

ลำดับ ขั้น	รายละเอียดพฤติกรรม	ระดับความสามารถ			หมายเหตุ
		0	1	2	
1	หยิบกางเกงตรวจดูความเรียบร้อยตัวชิปปอยู่ ด้านหน้า ไม่กลับด้าน				
2	สอดขาทั้งสองข้างใส่ในกางเกง				
3	ดึงกางเกงขึ้นถึงหัวเข่า				
4	ลุกขึ้นยืน				
5	ดึงกางเกงขึ้นถึงเอว				
6	มือข้างหนึ่งจับตะขอตัวบน				
7	มือข้างที่เหลือจับตะขอตัวล่าง				
8	จับตะขอตัวบนและตัวล่างเกี่ยวเข้าหากัน				
9	มือข้างหนึ่งจับที่หัวชิปปกางเกง				
10	มือข้างหนึ่งจับที่ตัวกางเกง				
11	ดึงชิปปขึ้นจนสุดตัวชิปป				
12	สวมกางเกงมีซิปปและตะขอได้เรียบร้อย				

แบบประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

ชื่อนักเรียน..... วันที่.....

ครั้งที่ทดสอบ..... ผู้ทดสอบ.....

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่นักเรียนสามารถทำได้

เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรม การสวมกระโปรงมีซิปปข้างและตะขอ ในเด็กหญิง

ระดับคะแนน 0 หมายถึง นักเรียนไม่สามารถทำได้ ไม่ลงมือทำ ไม่ให้ความร่วมมือ แม้จะให้แรงเสริมหรือแรงจูงใจใด ๆ ก็ตาม

ระดับคะแนน 1 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้เองบ้าง โดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือ โดยการบอกและให้แรงเสริมโดยการแตะมือบ้างเล็กน้อย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตัวเอง

ลำดับ ขั้น	รายละเอียดพฤติกรรม	ระดับความสามารถ			หมายเหตุ
		0	1	2	
1	หยิบกระโปรงตรวจดูความเรียบร้อยตัวชิปปอยู่ ด้านหน้า ไม่กลับด้าน				
2	สอดขาทั้งสองข้างใส่ในกระโปรง				
3	ดึงกระโปรงขึ้นถึงหัวเข่า				
4	ลุกขึ้นยืน				
5	ดึงกระโปรงขึ้นถึงเอว				
6	มือข้างหนึ่งจับตะขอตัวบน				
7	มือข้างที่เหลือจับตะขอตัวล่าง				
8	จับตะขอตัวบนและตัวล่างเกี่ยวเข้าหากัน				
9	มือข้างหนึ่งจับที่หัวชิปปกระโปรง				
10	มือข้างหนึ่งจับที่ตัวกระโปรง				
11	ดึงชิปปขึ้นจนสุดตัวชิปป				
12	สวมกระโปรงมีซิปปและตะขอหมุนกระโปรงไว้ข้าง ลำตัวได้เรียบร้อย				

ภาคผนวก ข

คู่มือการใช้งานชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ตัวอย่างแผนการสอนประกอบชุดกิจกรรมการแต่งกาย

คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

คำชี้แจง

ชุดกิจกรรมการแต่งกายนี้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่มีปัญหาในด้านการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย ในชุดกิจกรรมการแต่งกายนี้จะประกอบไปด้วย

1. แผนการสอนเรื่องการแต่งกาย จำนวน 24 แผน
2. แบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย
3. สื่อการสอนประกอบไปด้วย

3.1 เสื้อผ้าหน้าขนาดเท่าตัวเด็ก

3.2 แบบการติดกระดุมเสื้อนักเรียนชาย - หญิง , การรูปชิกระโปรง - การรัดชิปกางเกง , การติดตะขอกระโปรง - การติดตะขอกางเกง

3.3 เกมการศึกษา

ในการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายนั้นควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4. ทำการประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายโดยใช้แบบประเมินความสามารถการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย

5. เมื่อพบว่าเด็กมีผลการประเมินการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายต่ำจึงนำแผนการสอนและสื่อการสอนในชุดกิจกรรมการแต่งกายมาใช้ตามขั้นตอน

5.1 ผู้สอนนำแผนการสอนและสื่อประกอบการสอน สอนตามขั้นตอนที่กำหนดทั้ง 24 แผน

5.2 ในขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียนเมื่อผู้สอนร้องเพลงที่กำหนดและสังเกตว่าเด็กมีความ

5.3 พร้อมทั้งจะฝึกแล้ว ให้ผู้สอนสนทนาเกี่ยวกับการแต่งกายโดยเชื่อมโยงจากเนื้อหาในบทเพลงที่นำเข้าสู่บทเรียนมาด้วย เช่น เมื่อร้องเพลงช้าง ผู้สอนสนทนากับเด็ก

- เด็ก ๆ คิดว่า วันนี้ เจ้าช้างน้อยแต่งตัวอย่างไร
- เด็ก ๆ อายากแต่งตัวเหมือนเจ้าช้างหรือไม่ เป็นต้น

5.4 ผู้สอนแนะนำอุปกรณ์การสอนตามแผนการสอน

5.5 ผู้สอนอธิบายและสาธิตตามแผนการสอน

5.6 ให้นักเรียนฝึกตามขั้นตอน โดยมีผู้สอน และผู้ช่วยสอนคอยแนะนำ

6. ทำการประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

แผนการสอน

ชื่อแผน ช้างน้อยสวมเสื้อ

เนื้อหา การสอดแขนใดแขนหนึ่งใส่เสื้อ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถสอดแขนใดแขนหนึ่งใส่เสื้อได้

สื่อ / อุปกรณ์

เสื้อนักเรียนชาย หญิงขนาดเท่าตัวนักเรียน

ขั้นตอนการสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำนักเรียนร้องเพลงและทำท่าทางประกอบเพลงร่วมกันเพลง ช้าง

ช้าง ช้าง ช้าง ช้าง ช้าง น่อง...เคยเห็นช้างรีเปล้า

ช้างมีนิ้วโตไม่เบา จมูกยาวๆ เรียกวางวง

มีเขี้ยวโตงวง เรียกวางา มีหูมีตา หางยาว

ขั้นการสอน

1. ครูสอนการใส่เสื้อโดยเริ่มจากขั้นตอนการสอดแขนข้างใดข้างหนึ่งใส่เสื้อ โดยการสาธิตให้นักเรียนดูก่อน

- ใช้มือจับเสื้อขึ้นทั้งสองข้าง
- ปล่อยมืออีกข้างหนึ่งแล้วสอดมือเข้าไปในแขนเสื้อ
- ดันแขนเข้าไปในแขนเสื้อและดึงตัวเสื้อเข้าหาตัว
- ดึงตัวเสื้อขึ้นสุดหัวไหล่

2. สุ่มนักเรียนมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนคนอื่น ๆ ดู

3. นักเรียนฝึกการสวมเสื้อด้วยตัวเอง โดยครูคอยกระตุ้นเตือนด้วยวาจา

ขั้นการฝึก

ครูผู้ฝึกนำนักเรียนฝึกขั้นตอนการใส่เสื้อข้างใดข้างหนึ่งตามขั้นตอนอย่างช้า ๆ ช้า ๆ โดยมีการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา และให้แรงเสริมไปพร้อม ๆ กับการกระตุ้นเตือนด้วย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจที่จะฝึก

แผนการสอน

ชื่อแผน เตะน้อยติดกระดุม

เนื้อหา การติดกระดุม 1-2 เม็ด

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถติดกระดุม 1-2 เม็ดได้

สื่อ / อุปกรณ์

แป้นเสื้อผู้ชาย และแป้นเสื้อผู้หญิง

ขั้นตอนการสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำนักเรียนร้องเพลง เตะ พร้อมทำท่าทางประกอบ

เตะ..เตะ..เตะ.. เตะมันมีสีขา

สีตีนเดินมา มันทำหัวผลุบๆ โผล่ๆ (ซ้ำ)

ขั้นการสอน

1. ครูนำแป้นเสื้อผู้ชาย และแป้นเสื้อผู้หญิงมาให้นักเรียนดู
2. ครูสาธิตขั้นตอนการติดกระดุมโดยมีขั้นตอนคือ
 - ใช้มือจับกระดุม 1 ข้าง
 - มือข้างเหลือดึงสายเสื้อตรงรูกระดุม
 - สอดกระดุมเข้ารูกระดุม
 - ใช้มือข้างที่เหลือดึงปลายกระดุมลอดรูกระดุมจนสุดกระดุม
3. สุ่มนักเรียนมาทำให้เพื่อนดูที่หน้าชั้นเรียน
4. ครูสาธิตขั้นตอนการติดกระดุมซ้ำอีกครั้ง
5. นักเรียนฝึกการติดกระดุมด้วยตนเอง

ขั้นการฝึก

ครูผู้ฝึกนำนักเรียนฝึกขั้นตอนการติดกระดุมตามขั้นตอนอย่างช้า ๆ ช้า ๆ โดยมีการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา และให้แรงเสริมไปพร้อม ๆ กับการกระตุ้นเตือนด้วย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจที่จะฝึกให้นักเรียนฝึกการติดกระดุม เพียง 1-2 เม็ด แต่ถ้าคุณครูผู้ฝึกสังเกตว่าเด็กมีความสนใจและสามารถทำได้มากกว่า 1-2 เม็ดก็สามารถให้เด็กทำได้ต่อ ช้ากันเรื่อย ๆ ได้

แผนการสอน

ชื่อแผน กระต่ายน้อยแต่งตัว

เนื้อหา การรูดซิปขึ้น - ลง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถรูดซิปขึ้น - ลงได้

สื่อ / อุปกรณ์

แป้งางเกงผู้ชาย และแป้งกระโปรงผู้หญิง

ขั้นตอนการสอน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำนักเรียนร้องเพลง กระต่ายหูยาว พร้อมทำท่าทางประกอบ

กระต่ายสีขาว มีหูยาวเรียวยาว

หางสั้นนิดเดียว ตาแดงแวววาว

กระโดดเล่นชมแสงจันทร์สกา

อยู่ราวมป่าดูน่ารักเอ๋ย

ขั้นการสอน

1. ครูสอนการรูดซิปกางเกงนักเรียนโดยการสาธิตให้นักเรียนดูก่อนตามขั้นตอน คือ
 - ใช้มือจับที่หัวซิป
 - มือข้างที่เหลือจับที่กางเกง
 - ดึงซิปขึ้น
 - ดึงซิปลง
2. ครูสอนการรูดซิปกระโปรงนักเรียนโดยการสาธิตให้นักเรียนดูก่อนตามขั้นตอน คือ
 - ใช้มือจับที่หัวซิป
 - มือข้างที่เหลือจับที่กระโปรง
 - ดึงซิปขึ้น
 - ดึงซิปลง

3. สุ่มนักเรียนมาทำเป็นตัวอย่างให้นักเรียนคนอื่น ๆ ดู
4. นักเรียนฝึกการรูตชิปทางแกงและรูตชิปกระโปรงด้วยตนเอง

ขั้นการฝึก

ครูผู้ฝึกนำนักเรียนฝึกขั้นตอนการรูตชิปกระโปรง หรือทางแกงตามขั้นตอนอย่างช้า ๆ ช้า ๆ โดยมีการกระตุ้นเตือนด้วยวาจา และให้แรงเสริมไปพร้อม ๆ กับการกระตุ้นเตือนด้วย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจที่จะฝึก

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

ตัวอย่างแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP)

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
<p><u>ทักษะการช่วยเหลือตนเองและสังคมนิสัย</u></p> <p><u>จุดเด่น</u> ๑. เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง สามารถกลัดกระดุมขนาดใหญ่บนเสื้อผ่าหน้าได้</p> <p><u>จุดอ่อน</u> ๑. เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง ไม่สามารถกลัดกระดุมเสื้อขนาดเล็กบนเสื้อผ่าหน้าได้</p>	<p>ภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๔</p> <p>๑. เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง สามารถกลัดกระดุมเสื้อขนาดเล็กบนเสื้อผ่าหน้าได้</p>	<p>๑.เมื่อให้ เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง กลัดกระดุมเสื้อ เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง จะกลัดกระดุมเสื้อขนาดเล็กบนเสื้อผ่าหน้า ๔ เม็ดต่อ ๑ ครั้ง ได้</p>	<p>๑. จากการสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมการกลัดกระดุมเสื้อขนาดเล็กบนเสื้อผ่าหน้า ๔ เม็ดต่อ ๑ ครั้ง ได้</p>	<p>ครูประจำชั้น</p>

แบบประเมินแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๓

ครั้งที่.....๑.....วันที่.....๒๒.....เดือน.....กันยายน.....พ.ศ.....๒๕๕๓.....

ทักษะ...การช่วยเหลือตนเองและสังคมนิสัย.....ชื่อ.เด็กหญิงปิยะฉัตร.....นามสกุล.....นิลกำแหง.....

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	ผลการประเมิน	ผู้ประเมิน
๑.เมื่อให้ เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง กลัด กระดุมสี่เหลี่ยม เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง จะ กลัดกระดุมสี่เหลี่ยมขนาดเล็กบนเส้นผ่าหน้า ๔ เม็ดต่อ ๑ ครั้ง ได้	๑.เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลกำแหง สามารถกลัด กระดุมสี่เหลี่ยมขนาดเล็กบนเส้นผ่าหน้า ๔ เม็ดต่อ ๑ ครั้ง	สมพร คำมูล

แผนการสอนเฉพาะบุคคล
(Individual Implementation Plan :IIP)

ชื่อนักเรียน เด็กหญิงปิยะฉัตร นิลคำแหง

ชั้น อนุบาล 1/1 ทักษะ การช่วยเหลือตนเองและสุขอนามัย วันที่

เนื้อหาหรือทักษะที่สอนนักเรียน

การติดกระดุม 1-2 เม็ด

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถติดกระดุม 1-2 เม็ดได้

วิธีสอน / สื่อ

1. ครูนำแป้นเสื้อผู้ชาย และแป้นเสื้อผู้หญิงมาให้ให้นักเรียนดู
2. ครูสาธิตขั้นตอนการติดกระดุมโดยมีขั้นตอนคือ
 - ใช้มือจับกระดุม 1 ข้าง
 - มือข้างเหลือดึงสาบเสื้อตรงรูกระดุม
 - สอดกระดุมเข้ารูกระดุม
 - ใช้มือข้างที่เหลือดึงปลายกระดุมลอดรูกระดุมจนสุดกระดุม
3. สุ่มนักเรียนมาทำให้เพื่อนดูที่หน้าชั้นเรียน
4. ครูสาธิตขั้นตอนการติดกระดุมซ้ำอีกครั้ง
5. นักเรียนฝึกการติดกระดุมด้วยตนเอง

สิ่งเสริมแรงที่ใช้

คำชมเชย

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียน

บันทึกหลังการสอน

.....
.....

.....
(นางสาวสมพร คำมูล)

ภาคผนวก
ตัวอย่างการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

แนะนำสีให้นักเรียนดู โดยครูอธิบายส่วนต่าง ๆ ของชุดแต่งกาย

นักเรียนทำกิจกรรมการติดกระดุมด้วยตัวเอง โดยครูคอยช่วยเหลือ และแนะนำเบื้องต้น แล้วให้นักเรียนฝึกด้วยตัวเอง

นักเรียนเลือกแป้นเครื่องแต่งกายตามเพศของตนเอง

นักเรียนหญิงทำกิจกรรมการรูตชิป ตัดตะขอกระโปรง

นักเรียนหญิงทำกิจกรรมการสวมกระโปรงด้วยตนเอง

ครูให้คำแนะนำ
ขั้นตอนการสวมเสื้อผ้าครบชุด
ทั้งเสื้อ และกระโปรง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวสมพร คำมูล
วัน เดือน ปีเกิด	24 กุมภาพันธ์ 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดสระบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	75 หมู่ 4 ต.ทับตีเหล็ก อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี 72000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญาอนุกุล 75 หมู่ 4 ต.ทับตีเหล็ก อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี 72000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2537	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ.2540	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ.2545	ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่
พ.ศ.2554	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ